

UNIVERZITA KARLOVA

Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce

Faktory ovlivňující pohled české populace na cizince v České republice

Vedoucí práce: Ing. Inna Čábelková, Ph.D.

Autorka: Tereza Homolková

Praha 2017

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Ing. Inně Čábelkové, Ph.D. za velmi vstřícný přístup, konzultace, cenné rady a trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a kamarádům za podporu.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25.6.2017

.....

podpis

Obsah

Úvod	5
<u>Teoretická část</u>	
Migrace a cizinci	6
Migrace, migranti, cizinci	6
Historie migrace	7
Migrace a Česká republika	8
Prezentace cizinců veřejnosti v České republice.....	10
Postoje k cizincům.....	11
Postoj.....	11
Předsudky	13
Diskriminace	14
Xenofobie, rasismus, etnocentrismus.....	14
Tolerance.....	17
Spokojenost se životem	17
Faktory podporující postoje k cizincům a předešlé výzkumy	18
Faktory podporující postoje k cizincům v literatuře	18
Faktory podporující postoje k cizincům v existujících výzkumech.....	21
<u>Empirická část</u>	
Cíl práce.....	23
Data.....	23
Hypotézy.....	24
Popis metody, operacionalizace proměnných	26
Hodnocení kvality výzkumu.....	31
Popis dat	31
Výsledky logistické ordinální regresní analýzy.....	49
Ověření hypotéz.....	66
Závěr	73
Zdroje	76
Internetové zdroje.....	77
Zdroj dat	78

Úvod

Tématem této práce jsou faktory ovlivňující postoje české populace k cizincům v České republice. Téma této práce jsem zvolila z toho důvodu, že se jedná o velmi aktuální téma, které je v dnešní době často rozebírané. S migrací a se vším, co s ní souvisí, se setkáváme každý den. Především s různými stereotypy, s diskriminací a taktéž s projevy nenávisti. Je zajímavé pozorovat, jak se názory různých lidí různě liší. Vystává tak otázka, jaké faktory mají vliv na názory lidí na cizince v jejich zemi.

Téma je u nás aktuální z toho důvodu, že počet cizinců v České republice od roku 1989 neustále narůstá, a i když počet cizinců v České republice je o dost nižší než v západních evropských státech, tak tento nárůst domácímu obyvatelstvu neuniká (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 9). Taktéž se nezdá, že by nárůst cizinců byl jen momentálním trendem. Je velmi pravděpodobné, že vzhledem ke stylu dnešní doby budou cizinci neodmyslitelně patřit k současnému i budoucímu světu (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 9). Vzhledem k tomu, že se intenzita migrace bude zvyšovat, tak se s přílivem migrantů budou potýkat i ti obyvatelé, kteří žijí v zemích, které doposud byly mimo hlavní migrační proud (Chaloupková, Šalamounová, 2006, s. 58). To, že se kultury mísí a výskyt cizinců se stává standardem, ovšem nezaručuje poklidné soužití „domácího“ – majoritního – obyvatelstva. Proto je podstatné se tímto tématem zabývat a zajímat se o to, co má u obyvatelstva vliv na jejich názory a postoje, a nejen řešit legislativní opatření, kterými je s příchodem cizinců nutné se zabývat (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 9). O migraci se často hovoří i z toho důvodu, že se vyspělé země potýkají se stárnutím obyvatelstva a taktéž s populačním úbytkem (Chaloupková, Šalamounová, 2006, s. 57). Znat faktory ovlivňující názory majoritního obyvatelstva může pomoci k lepší integraci cizinců, pokud je zde zájem cizince integrovat.

V teoretické části této bakalářské práce budu rozebírat to, co migrace je, jaký je vývoj migrace v České republice a co to jsou postoje a jak lze charakterizovat základní pojmy, které s tématem souvisí – například předsudek či rasismus. Budu se věnovat literatuře, která rozebírá faktory ovlivňující pohled „domácího“ obyvatelstva na cizince a taktéž předešlým výzkumům na toto téma.

V praktické části této bakalářské práce budu analyzovat data, která se týkají názorů české populace na cizince v České republice. V této analýze se pokusím zjistit, zda faktory, které mohou ovlivňovat postoje populace k cizincům, které jsou představeny v literatuře a v jiných výzkumech, lze aplikovat na českou populaci v dnešní době.

Teoretická část

Migrace a cizinci

Migrace, migranti, cizinci

Slovo migrace pochází z latinského slova migratio, což znamená přestěhování (Petrušek et. al., 1996, s. 627). Migrace neboli stěhování označuje prostorové přemístění osob přes hranice a je spojené s (dobrovolnou či nucenou) změnou místa bydliště. Doba změny místa bydliště může být delší či kratší, případně natrvalo (Petrušek et. al., 1996, s. 627). Migrace může probíhat buď v užším nebo širším geografickém prostoru (Geist, 1992, s. 224). Se stěhováním osob souvisí pojmy imigrace a emigrace. Migraci lze sledovat ze dvou směrů. Pokud nás zajímá hledisko místa, které migrant opouští, je toto označováno jako emigrace. Z hlediska místa, kam migrant směřuje jde o imigraci, kterou taktéž lze označit pojmem přestěhování (Petrušek et. al., 1996, s. 255). Pokud se emigrant vrací zpět do místa původního bydliště, tak to lze označit jako reemigraci. Akt migrace mění skladbu obyvatelstva obou míst, a proto existuje snaha tyto pohyby regulovat či usměrňovat. Omezení mají často malou úspěšnost a dochází pak k ilegální migraci (Petrušek et. al., 1996, s. 255).

Geist (1992, s. 224-225) přichází s několika dalšími rozděleními migrace. Migraci můžeme rozdělovat jako interkontinentální (zámořská) a intrakontinentální (uvnitř jednoho zemědělu). Důležité je také dělit migraci na nucenou a dobrovolnou (vyhnanci, otroci, utečenci) a dále na časově omezenou (osoba se v dané zemi neplánuje usadit, například po roce se chce vrátit) a trvalou (zde se názory liší – podle některých je migrace trvalá, pokud osoba pobývá v zemi déle než rok, podle některých pak stačí to, že se osoby chtějí v jiné zemi trvale usadit). Rozlišujeme mezinárodní migraci a vnitřní migraci (uvnitř státu). Migraci lze taktéž rozdělit na primární (obsazování dosud neosídleného území) a sekundární (sociální adaptace po přistěhování na obsazené území) (Geist, 1992, s. 224-225).

Jako migranti se nepočítají například turisté, studenti, tranzitní cestující, obchodníci, usedlíci v blízkosti hranic atd. (Geist, 1992, s. 225). Mezi cizince patří, dle českého zákona, všichni imigranti, kteří pobývají na území České republiky – ať už krátkodobě nebo dlouhodobě – a nemají české občanství (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 11). Dle Leontiyevy a Vávry (2009, s. 11) cizinci ze své mateřské země odcházejí především z důvodu špatné finanční situace či tak reagují na sociální nejistoty a nestabilní politický systém (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 11).

I když migranti a uprchlíci nepatří do stejné skupiny, tak v rámci výzkumů jsou tyto dvě skupiny lidí většinou brána jako jedna skupina. Faktory ovlivňující postoje k migrantům a uprchlíkům jsou velmi podobné (Butkus, Maciulyte-Sniukiene, Matuzeviciute, 2016, s. 287).

Historie migrace

Migrace mezi zeměmi (mezinárodní migrace) se začala rozšiřovat především od dob revoluce v dopravě, kdy začalo být možné cestovat na větší vzdálenosti za nižší ceny, a to jak po pevnině, tak po moři. Proto se devatenácté a dvacáté století dá označit jako století migrace na velké vzdálenosti (Petrušek et. al., 1996, s. 255). V devatenáctém století v Evropě je migrace často motivována ekonomickými důvody, ve dvacátém století pak vzrůstá počet migrantů z Latinské Ameriky, z Asie a z Afriky (Petrušek et. al., 1996, s. 255). Rozsah emigrace a počet emigrantů často souvisí s populační explozí či s demografickou revolucí na jednotlivém kontinentu či v jednotlivé zemi (Petrušek et. al., 1996, s. 256).

Česká země zažívala zhruba do přelomu osmnáctého a devatenáctého století příliv imigrantů (například příliv Němců do českého pohraničí), následně pak docházelo k emigraci, jejíž hlavní důvody byly hlavně hospodářské důvody (přírůstek obyvatel převyšoval tempo hospodářského růstu) (Petrušek et. al., 1996, s. 256). Emigrace v první polovině dvacátého století ustávala, především proto, že země, kam čeští obyvatelé odcházeli (nejčastěji USA či Kanada), omezovali přistěhovalectví (Petrušek et. al., 1996, s. 256). V souvislosti s českým obyvatelstvem docházelo i k reemigraci, především po první a po druhé světové válce. Po první světové válce se vraceli především čeští emigranti z Rakouska, po druhé světové válce se čeští emigranti vraceli převážně z východní a jižní Evropy (Petrušek et. al., 1996, s. 256). Pokud pokračujeme posloupně

po časové ose, tak dále lze v České zemi pozorovat zvláštní druh emigrace, kterým se stalo odsunutí německých obyvatel na základě Postupimských dohod, který měl charakter „vyhoštění“ a týkalo se to přibližně dva a půl milionu lidí (Petrušek et. al., 1996, s. 256). V České republice pak lze pozorovat celkem tři vlny politicky motivované emigrace, bylo to hlavně v letech 1938, 1948 a 1968. Samozřejmě měla každá z těchto vln jinou strukturu, početnost i motivaci (Petrušek et. al., 1996, s. 256).

Migrace a Česká republika

Masová migrace je v České republice poměrně novým fenoménem, růst migrantů byl zaznamenán především po roce 1989 a po pádu politických režimů totalitárních států (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 11). Český statistický úřad (©2017) přináší data ohledně počtu cizinců, kteří v České republice mají trvalý pobyt nebo dlouhodobý pobyt nad 90 dnů. V roce 1985 bylo například v České republice registrováno mírně přes 37 tisíc cizinců. Toto číslo se dokonce v následujících letech zmenšuje, během let 1986-1987 v České republice pobývalo necelých 35 tisíc cizinců a během let 1988-1990 se počet cizinců dostal mírně přes 35 tisíc. Od roku 1991 počet cizinců stoupá, v roce 1991 bylo zaznamenáno na území České republiky 38 tisíc cizinců, v roce 1999 pak již necelých 229 tisíc cizinců. V roce 2000 počet cizinců klesl na necelých 201 tisíc z toho důvodu, že vstoupil v platnost nový zákon č. 326/1999 Sb., který velmi zpřísnil pobytový a vstupní režim cizinců v České republice. Novela tohoto zákona z roku 2001 pak přinesla to, že počet cizinců se opět zvětšoval. V roce 2015 je na území České republiky zaznamenáno celkem 464 tisíc cizinců a předběžná čísla zatím ukazují, že na konci roku 2016 pobývalo na území České republiky 496 tisíc cizinců. Na následující tabulce lze tento fenomén sledovat od roku 1993 do roku 2015 (ČSÚ, ©2017).

(Zdroj dat a tabulky: Český statistický úřad, ©2017)

Lze tedy pozorovat, že počet cizinců se v České republice zvyšuje a pravděpodobně nelze počítat s tím, že by se nějak radikálně snížil. Je tedy podstatné toto téma zkoumat a zabývat se jím.

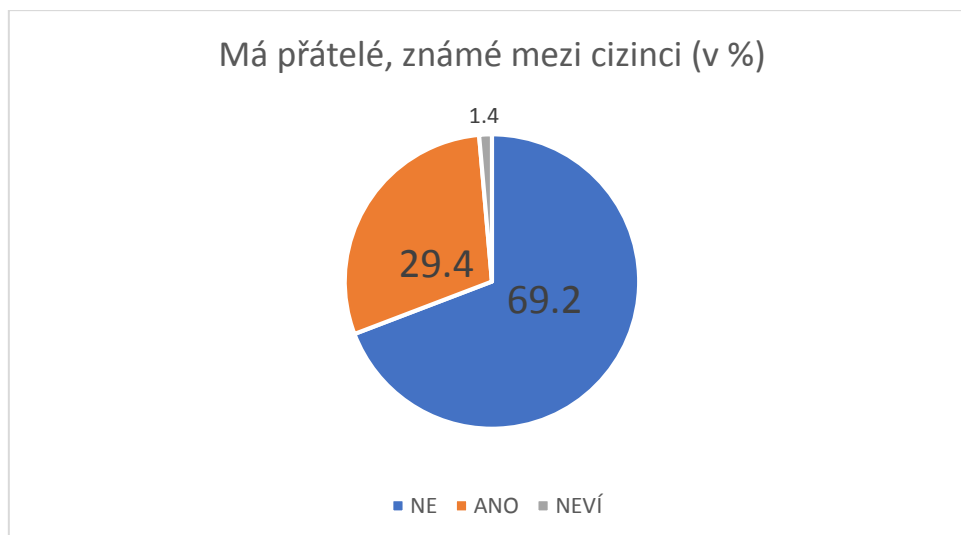
Aktuální je též nelegální migrace. Od roku 2008 lze sledovat dvě základní kategorie nelegální migrace (ČSÚ, 2016, článek Metodika – nelegální migrace). První kategorií je nelegální pobyt v České republice, kdy se jedná o cizince, kteří pobývají na území České republiky a nesplňují zákonné podmínky pro pobyt pro cizince. Druhou kategorií jsou cizinci, kteří překročili vnější schengenskou hranici České republiky – zde se konkrétně jedná o mezinárodní letiště, jelikož státy kolem nás jsou také v schengenském prostoru (ČSÚ, 2016, článek Metodika – nelegální migrace). Český statistický úřad a ředitelství služby cizinecké policie (©2016) přináší data ohledně nelegální migrace. Na datech lze pozorovat, že v roce 2015 se počet nelegálních migrantů téměř zdvojnásobil – v roce 2014 bylo nelegálních migrantů 4822 a v roce 2015 se jednalo o 8563 osob (Český statistický úřad, ©2016). V předešlých letech se toto číslo pohybovalo mezi třemi a čtyřmi tisíci, jedná se tedy o markantní nárůst.

Prezentace cizinců veřejnosti v České republice

Na názor české populace na cizince má vliv spousta faktorů. Jedním z důležitých faktorů je to, jak cizince prezentují média. Média jsou přirozeným zdrojem informací o cizincích a to, jak o cizincích mluví či píše, může ovlivnit to, jaké představy o cizincích má česká společnost (Klvačová, Bitrich, 2003, s. 5). Nejistotu a strach z cizinců vzbuzuje neznalost motivů jejich jednání, neznalost jejich pohledů na svět či neznalost jejich zkušeností (Klvačová, Bitrich, 2003, s. 5). Tyto informace však média často o cizincích nepřináší, ve většině článků se o cizincích mluví v nelichotivém kontextu – mluví se zde o ilegálním překračování hranic, vraždách, nemocích atd. (Klvačová, Bitrich, 2003, s. 5). Často u zpráv či článků nelze posoudit, zda cizince prezentují pozitivně či negativně – příkladem může být zpráva o rumunském policistovi, který pomáhá řešit nelegální migraci migrantů z Rumunska (Klvačová, Bitrich, 2003, s. 5-6). Cizinci často ve zprávách nemají prostor se k tématu sami vyjádřit, i když se jich konkrétně týká (Klvačová, Bitrich, 2003, s. 13). Často za cizince mluví například úředníci či policisté (Klvačová, Bitrich, 2003, s. 9).

Klvačová a Bitrich (2003) provedli výzkum novinových článků, které se zabývají cizinci – především Vietnamci, Ukrajinci a Rumuny. Mimo jiné se také ukázalo, že obraz, který média předkládají, se moc neliší od představ, které o nich má velká část české společnosti (Klvačová, Bitrich, 2003, s. 69).

Ve výzkumu, který proběhl v březnu roku 2016 v rámci pravidelného šetření Centra pro výzkum veřejného mínění, který se nazývá "Naše společnost" a provádí ho Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., byla položena dotazovaná otázka (OV.47), zda blíže znají nějaké cizince (OV.47 – Má přátele, známé mezi cizinci žijící dlouhodobě v ČR). Necelé tři čtvrtiny dotazovaných odpovědělo, že nemá přátele či známé mezi cizinci.

Jak uvádí Jiráček a Köpplová (2009, s. 321), tak média mohou ve společnosti ovlivňovat názory či postoje jedinců, jak v „pozitivním“, tak v „negativním“ slova smyslu. Mohou uvést jedince v omyl, mohou vyvolávat napětí, mohou manipulovat, mohou však také vzdělávat či rozšiřovat základy poznání (Jiráček, Köpplová, 2009, s. 321).

Můžeme tedy předpokládat, že tito lidé, kteří nemají takovou výraznou zkušenost s cizinci, protože nemají žádného mezi známými či kamarády, mohou mít tendenci přejímat názory a myšlenky, které jsou prezentovány v médiích a jak uvádí Klvačová a Bitrich (2003), tak tyto zprávy častěji prezentují cizince v negativním světle.

Postoje k cizincům

Postoj

Postoj vyjadřuje vztah člověka k různým hodnotám, k přijímání či odmítání určitých hodnot, a tyto hodnoty se mohou vázat ke konkrétním událostem, bytostem či objektům nejrůznějšího druhu. Pojem postoj lze shrnout tak, že vyjadřuje nějaký hodnotící vztah a předmětem tohoto vztahu může být cokoliv (Nakonečný, 2011, s. 567). Existuje několik různých definic pojmu postoj, ale mezi těmito definicemi existují významné shody (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 19). Dle Leontiyevy a Vávry (2009, s. 19) lze postoje označit jako naučené a relativně stabilní, a jde o hodnocení určitých jednání či objektů a na základě postojů je následně „organizováno“ jednání k těmto objektům. Nelze jednoznačně určit, co postoj je, a je důležité mít na paměti, že postoj je především vědeckou konstrukcí (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 19).

Zkoumání postojů je složitou disciplínou. Vyskytuje se zde tzv. koncept „Social desirability“, což je snaha respondenta odpovídat a prezentovat takové názory, o kterých si myslí, že jsou společností uznávány. Pokud si o některém názoru respondent myslí, že by za něj mohl být souzen, pak si ho raději nechává pro sebe (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 21). Tento koncept se více projevuje u témat, které jsou považovány za „citlivé“, a do této skupiny témat patří i vztahy k cizincům či jiným národnostem (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 21). „Social desirability“ lze pozorovat jak u odpovídání na otázky, tak u konkrétního chování ve společnosti. Vliv „Social desirability“ lze snížit tak, že tazající bude proškolen, aby nedával najevo, ke které otázce se přiklání a taktéž jde vliv snížit tím, že otázky budou vhodně formulovány (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 21-22). Vzhledem k tomu, že analyzuji data, které sbírá Sociologický ústav AV ČR, tak lze předpokládat, že otázky jsou vhodně formulovány a tazatelé jsou náležitě proškoleni. Nakonečný (2011, s. 568) tento jev popisuje v souvislosti s tím, že dělí postoje na centrální a periferní. Centrální postoje jsou postoje k významným objektům (například rodina, zdraví, životní úroveň – tyto objekty jsou subjektivní), periferní postoje jsou vztahy k věcem, které pro respondenta nejsou tak důležité (například vztah k hospodářské situaci) (Nakonečný, 2011, s. 568). Člověk se pak ve společnosti chová tak, že pokud má vyjádřit svůj názor ohledně nějakého jevu, a toto vyjádření by mu mohlo ublížit v něčem, co je pro něj důležitější, pak raději na venek svůj postoj změní (Nakonečný, 2011, s. 568). Neexistuje žádná forma výzkumu, která by zcela odstranila tyto jevy, tudíž je třeba je brát na vědomí (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 23).

Jednou z nejdůležitějších funkcí postojů je udržování vnitřní integrity či vnitřní psychické rovnováhy. Důležité a významné postoje mají možnost redukovat úzkost (Nakonečný, 2011, s. 569). Nakonečný (2011, s. 570) zde jako příklad uvádí to, že silný náboženský postoj v rámci kterého člověk věří v posmrtný život, může snižovat strach ze smrti. Ve spojitosti s tématem mé práce lze zmínit, že obviňování či zavrhování některých etnických skupin mohou člověka chránit před pocitem viny či méněcennosti. Tyto silné postoje Nakonečný označuje jako postoje extrémní (Nakonečný, 2011, s. 570). Extrémní postoje bývají rezistentní vůči změně, což značí to, že postoj či názor mají pro člověka velký subjektivní význam (Nakonečný, 2011, s. 570).

Dle Nakonečného (2011, s. 570) hraje v utváření postojů rozhodující roli asociace odměn a trestů s určitým projevem postojů. Postoje mohou být buď výsledkem učení nebo pozorování nevýhod a výhod projevů postojů u ostatních lidí (Nakonečný, 2011, s. 570).

Předsudky

Předsudky jsou zvláštním druhem postojů (Nakonečný, 2011, s. 571). Dle Nakonečného (2011, s. 571) lze předsudky charakterizovat jako obvykle negativní úsudky o určitých skupinách či jedincích. Allport (2004, s. 38) charakterizuje předsudky tím, že daná osoba smýšlí o ostatních špatně a nemá pro to žádné opodstatnění. Jedná se o soud, který je vykonáván bez dostatečných informací, nicméně nelze přesně určit, kdy má člověk dostatek informací, a proto lze přesněji za předsudek označit to chování, kdy člověk svůj úsudek nezmění ani v případě, že se mu dostane nových informací (Allport, 2004, s. 40-41). Giddens (2013, s. 585) charakterizuje předsudky jako postoje či názory jedné skupiny, které se týkají členů jiné skupiny. Za předsudečné názory lze pak označit takové názory, které nevychází z přímé zkušenosti, ale z doslechu, a často bývají předpojaté. Důležité je, že ani nové informace nedokáží tyto názory změnit (Giddens, 2013, s. 585).

Pokud je poloha takového postoje extrémní (tudíž je názor čistě negativní), pak může být postoj spojen s rasismem či s xenofobií (strach z cizinců) (Nakonečný, 2011, s. 571). Oba tyto postoje mají obvykle nevědomou motivaci, i když člověk může své postoje obhajovat a argumentovat důvody, které jsou, dle jeho názoru, rozumné (Nakonečný, 2011, s. 571). Jedinci většinou předsudky přebírají „již jako hotové postoje“ (Nakonečný, 2011, s. 571). Často jsou tyto předsudky spojovány s řadou agresivních legend nebo jsou tyto legendy vytvářeny daným jedincem například na základě neoprávněných zobecněných a vlastních tendencí daného člověka (Nakonečný, 2011, s. 571).

Leontiyeva a Vávra (2009, s. 27) zmiňují, že není možné rozdělit lidi jen na ty s předsudky a na ty bez předsudků. Fazio a Dunton (1997 cit. podle Leontiyeva, Vávra, 2009) díky svým výzkumům rozdělili lidi do tří skupin na základě jejich předsudečnosti – ti naprosto předsudeční (nepokouší se skrývat své názory a pocity, při zkoumáních dosahují vysokého skóre v předsudečnosti, domnívají se, že jejich názory nejsou předsudky); naprosto nepředsudeční (nemají žádné negativní pocity vůči skupinám); a smíšení (mají předsudky – negativní reakce, nicméně kontrolují své reakce a pro okolí nemusí vypadat předsudečně, hlídají si své chování, nicméně při nepřímém zkoumání

dosahují vysokého skóre předsudečnosti) (Fazio, Dunton, 1997 cit. podle Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 27-28). Nicméně je zmiňováno, že se jedná spíše o nápomocné kategorie a nejreálnější je osa, kde na jedné straně jsou lidé naprosto nepředsudeční a na druhé straně lidé naprosto předsudeční. Většina lidí se nachází někde mezi těmito dvěma body (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 28).

Allport (2004, s. 48) jmenuje pět projevů (etnických) předsudků, konkrétně vyhýbání se, diskriminaci, osočování, fyzické napadání a vyhazování.

Leontiyeva a Vávra (2009, s. 28) hovoří o tom, že někteří autoři se nezabývají pouze tím, jaká je souvislost předsudků s osobnostními rysy a co má který člověk v hlavě. Zabývají se tím, jak lidé své předsudky projevují, většina lidí se předsudečně projevuje pouze v anonymních prostředí – například na internetu. Toto skrývání může souviset s dalšími faktory – například vzdělání lidé mohou dokázat své předsudky lépe schovat, a tak jsou považováni za méně předsudečné (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 28).

Diskriminace

Diskriminace je důsledek jak předsudků (Allport, 2004, s. 48), tak i xenofobie a rasismu (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 29). Jde o promítnutí těchto fenoménů do chování ke skupinám ve společnosti. Diskriminace se může projevovat různě a může se projevovat jak institucionální úrovni, tak na intersubjektivní úrovni (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 29). Na základě hromadění se diskriminačních praktik na různých místech může následně docházet k sociální exkluzi (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 29). Je důležité si uvědomovat, že diskriminace nemusí být pouze vědomá a plánovaná, ale často je i nevědomá a vychází ze zvyklostí (Wang, 2006 cit. podle Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 30).

Giddens (2013, s. 586) poukazuje na to, že zatímco předsudky jsou postoje a názory, tak diskriminace již konkrétně označuje chování, které je zaměřené vůči určité společnosti či jedinci. Za diskriminaci lze označit každé chování, kdy není příslušníkům jedné skupiny umožněno mít takovou příležitost, jako mají ostatní (Giddens, 2013, s. 586).

Xenofobie, rasismus, etnocentrismus

Xenofobii lze popsat jako odpor, nedůvěru či nepřátelství ke všemu, co není naše vlastní sociální skupina, stát či národ – tedy ke všemu cizímu (Orenstein, 1985 cit. podle

Buriánek, 2001, s. 74). Rozdíl mezi rasismem a xenofobií je malý. Xenofobie je spíše reakcí vůči cizincům, vedle toho je rasismus spíše reakcí na rodovou skupinu (Wallace, 1995, s. 5 cit. podle Buriánek, 2001, s. 75).

Xenofobii a její příčiny vysvětlují různé faktory a vlivy, Wallace (1995, s. 8-19 cit. podle Buriánek, 2001, s. 75) představuje konkrétně sedm faktorů, které mají na xenofobii vliv. Jedním z faktorů je migrace, lidé mohou reagovat na nárůst migrantů. Druhým faktorem je socio-ekonomická změna v zemi, například pokud dojde k ekonomické recesi či se zvyšuje nezaměstnanost. Dalším faktorem jsou pravicová hnutí. Čtvrtým faktorem je nacionalismus, který sílí po ukončení války, při dopadech globalizace či například při ohrožení celistvosti země. Pátým faktorem je globalizace, kdy může docházet k reakcím na komercializaci kultury či na nadnárodní instituce. Šestým faktorem je sociální struktura obyvatelstva, tedy například vliv věku či nižšího vzdělání. Posledním a průřezovým faktorem je pak nejistota, která může vznikat z obavy, že země bude zaplavena cizinci, z obavy o obsazení pracovních míst či z obavy, že bude prosazována odlišná kultura. Nejistota se často projevuje v postkomunistických zemích (Wallace, 1995, s. 8-19 cit. podle Buriánek, 2001, s. 75). Rabušič (2000) dokazuje, že existuje souvislost mezi ochotou přijímat cizince a úrovní interpersonální důvěry. Pokud někdo nedůvěřuje lidem obecně, pak ani nebude tolerovat cizince ve svém sousedství (Rabušič, 2000). Rabušič (2000) právě také zmiňuje, že vysoká úroveň interpersonální důvěry se ukazuje především u vyspělých demokratických zemích.

Naopak Wimmer (1997 cit. podle Buriánek, 2001, s. 76) na základě empirických prací formuje čtyři modely, které dle něj objasňují rasismus i xenofobii. Zmiňuje zde teorii racionální volby, dle které „domácí“ obyvatelstvo považuje cizince za konkurenty v oblasti pracovních míst a vidí v nich i konkurenci co se týče možností bydlení. Druhý model Wimmer označuje jako funkcionalismus, který spočívá v tom, že rozepře mezi „domácím“ obyvatelstvem a cizinci vychází z kulturních rozdílů. Dle třetí teorie – teorie diskurzu – pak mocenské skupiny definují situaci a mohou cizince označovat jako příčinu problémů ve společnosti – ať už ekonomických či jiných. Čtvrtý model Wimmer označuje jako fenomenologii, a na základě tohoto modelu je xenofobie produktem krizí, které se neustále opakují. V rámci tohoto modelu jsou pak xenofobie a rasismus prezentovány

jako prostředky k navrácení národní identity, která může být oslabená (Wimmer, 1997 cit. podle Buriánek, 2001, s. 76).

Jak Buriánek (2001, s. 78) zmiňuje, na xenofobní postoje lze nahlížet z různých úhlů.

Rasismus patří mezi nejrozšířenější formy předsudku a jedná se o předsudek, který je založený na fyzických rozdílech mezi lidmi (Giddens, 2013, s. 587). Člověk, který věří, že někteří lidé jsou nadřazeni nebo podřazeni jiným na základě rasových charakteristik, je rasista (Giddens, 2013, s. 587).

V druhé polovině 60. let byl v USA rozpracován koncept institucionálního rasismu, dle kterého není rasismus jen názor menšiny, ale je to něco, na čem vyrůstá celá americká společnost (Omi, Winant, 1994 cit. podle Giddens, 2013, s. 587). Institucionální rasismus je tedy rasismus, který existuje ve všech společenských strukturách a instituce (například policie či zdravotnictví) tento přístup (kdy nějaké skupiny obyvatel mají výhody a některé výhody nemají) propaguje (Giddens, 2013, s. 587).

S „biologickým“ rasismem, tedy rasismem, který je založen na fyzických rozdílech mezi lidmi, se v dnešní době již tolik nesetkáme. Tento rasismus byl nahrazen takzvaným „kulturním“ rasismem, kde jsou lidé diskriminováni na základě kulturních rozdílů (Giddens, 2013, s. 588). Giddens (2013, s. 588) uvádí jako příklad „kulturního“ rasismu například snahu amerických politiků prosadit angličtinu jako jediný úřední jazyk či zákaz nošení šátků muslimskými dívkami na francouzských školách.

S rasismem je spjatý etnocentrismus, tedy tendence hodnotit jiné kultury za pomoci měřítek naší kultury (Giddens, 2013, s. 590). Cizinci bývají například považováni za národy, které jsou morálně či mentálně podřadné, případně za vetřelce či barbary. S etnocentrismem pak souvisí skupinové uzavírání, kde dochází k „uzavírání“ etnických skupin. Jedná se například o zákaz sňatků mezi členy různých rozdílných skupin či zákaz ekonomických či sociálních styků. Následkem skupinového uzavírání může být alokace zdrojů, kdy dochází k nerovnému rozdělení hmotných statků a jiného bohatství. (Giddens, 2013, s. 590).

Tolerance

Toleranci lze označit jako opak pojmů rasismus a diskriminace. V oblasti vztahů mezi národnostmi a etniky lze toleranci označit jako pasivní respektování či aktivní uznání „cizího“ a „jiného“, a také oceňování odlišností cizinců či celkově jiných národností (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 30).

Tolerance vzniká v případech, kdy je společnost různorodá (v náboženské, kulturní či etnické oblasti). Tolerance jako taková je podmínkou i výsledkem různorodosti. Je zdůrazňováno, že růst tolerance není ve společnosti zaručen, záleží i na ostatních vlivech (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 30).

Tolerance se ovšem nemusí projevat pouze pozitivně, například může nastat chvíle, kdy je tolerováno něco netolerovatelného, tedy moment, kdy je zachována pasivita, i když je potřebné zaujmout stanovisko či je třeba jednat proti jevu, který je v rozporu s demokracií – tolerance nemá být etická indiference (Budziszewski, 1999 cit. podle Leontiyeva, Vávra, 2009). Je též potřeba, aby nedocházelo k tomu, že celé skupiny či společnosti budou označovány jako tolerantní a netolerantní (Leontiyeva, Vávra, 2009).

Spokojenost se životem

Jedním z faktorů, který může ovlivňovat postoj české populace k cizincům v České republice, je spokojenost se životem. Proto se následující kapitola tomuto tématu věnuje.

Spokojenost se životem je subjektivní hodnocení vlastního života. Jedná se o zhodnocení toho, jak moc je respondent spokojen s životem, který žije (Veenhoven, 1996, s. 6). Synonymem může být slovo „štěstí“, které se tolik v tomto smyslu nepoužívá (Veenhoven, 1996, s. 6). Shin a Johnson (1978) označují spokojenost se životem jako celkové hodnocení kvality života samotným člověkem na základě jím vybraných kritérií. Slezáčková (2012, s. 18) v českém kontextu zmiňuje, že sám o sobě pojem „štěstí“ většinou vyjadřuje dlouhodobější životní spokojenost a nejčastěji se využívá k vyjádření životní spokojenosti či pozitivního prožívání.

V souvislosti s hodnocením spokojenosti se životem ve výzkumu je řešena validita. Respondenti často na otázky ohledně spokojenosti se svým životem odpovídají tak, jak si

myslí, že mají být spokojeni a ne tak, jak spokojeni jsou (Veenhoven, 1996, s. 8). Ve spojitosti s reliabilitou je uváděno, že přesnější bývají dotazníky, kde je spokojenost se životem vypočtena na základě většího množství otázek (Veenhoven, 1996, s. 9). To však neznamená, že výzkumy, kde je spokojenost se životem měřena jednou otázkou, jsou nespolehlivé a nevypovídající, u těchto výzkumů je reliabilita mírně nižší než u komplexnějších výzkumů (Veenhoven, 1996, s.9). Veenhoven (1996, s.9) uvádí, že při položení této otázky vícekrát ve výzkumu dochází k tomu, že respondenti mohou svou odpověď měnit například z odpovědi „velmi spokojen“ na „spíše spokojen“ a naopak či z „velmi nespokojen“ na „spíše nespokojen“ a naopak. Ve výzkumu Naše společnost, březen 2016 je spokojenost měřena jednou otázkou, ale vzhledem k povaze mého výzkumu usuzuji, že je toto dostačující a výsledky to neovlivní.

Faktory podporující postoje k cizincům a předešlé výzkumy

Faktory podporující postoje k cizincům v literatuře

Literatura ohledně faktorů ovlivňujících postoje k cizincům je omezená. Existuje spousta diskuzí ohledně zvyšujícího se počtu migrantů a cizinců v Evropské Unii, nicméně faktory ovlivňující postoje „domorodého“ obyvatelstva k cizincům či migrantům již nejsou tak řešeny (Butkus, Maciulyte-Sniukiene, Matuzeviciute, 2016, s. 287).

Mnoho výzkumů se zabývá tím, zda jsou předsudky závislé na demografických odlišnostech. Dle Allporta (2004, s. 109) se spousta studií těmito faktory zabývá, nicméně si často navzájem odporují. Každá studie má své pádné důkazy na základě sebraného vzorku, nicméně výsledky se liší (Allport, 2004, s. 109).

Allport (2004, s. 109) určuje konkrétně tři základní proměnné, u kterých lze s jistotou tvrdit, že mají vliv na předsudky. Autor taktéž zmiňuje, že v tomto kontextu mluví o USA. První proměnná je především aplikovatelná na USA. Allport (2004, s. 109) zde říká, že postoje vůči černochům bývají průměrně méně kladné v jižních než v západních a severních státech. Důkazy pak také existují ohledně toho, že antisemitismus je silnější ve středozápadních a severovýchodních oblastech země spíše než na západě a na jihu (Allport, 2004, s. 109). Lze na tom ukázat, že historie má na předpojatost značný vliv. Allport (2004, s. 109) dále zmiňuje jako další proměnnou, která má vliv na předsudky, vzdělání – lidé s vysokoškolským diplomem bývají tolerantnější než lidé se

středoškolským či základním vzděláním (Allport, 2004, s. 109). Za třetí skutečnost Allport (2004, s. 109) považuje to, že běloši z nižších společensko-ekonomických tříd jsou proti černochům zaujatější než běloši z vyšších tříd.

Allport (2004, s. 109) pak považuje za riskantní mluvit o tom, že existuje vztah mezi pohlavím, věkem, náboženstvím, regionem či ekonomickým postavením a předsudky – hlavně tedy v USA. Ovšem taktéž zmiňuje, že pokud do hry vstupují další faktory, pak zde tyto vztahy mohou vznikat (Allport, 2004, s. 109). Z toho lze soudit, že je tedy nutné sledovat tyto faktory vždy v kontextu s tím, kde se pozorovaná skupina nachází, jelikož na ní může působit vliv, který pak způsobí to, že u dané skupiny bude daný faktor mít vliv na postoje k cizincům.

Rustenbachová (2010, s. 3) ve své práci zmiňuje, že s negativními postoji se setkáváme ve stále větším množství. Rustenbachová (2010, s. 3) zmiňuje teorie, které představují faktory, které mají na postoje vliv. Negativnější náhled na cizince budou mít ti, kterým kultura cizinců není blízká a nemají s nimi nic společného (Rustenbachová, 2010, s. 3). Nejtestovanější teorií je teorie lidského kapitálu. Ta spočívá v tom, že ti s vyšším vzděláním budou mít více pozitivní názory na cizince než ti, kteří mají nižší vzdělání (Rustenbachová, 2010, s. 5). Zajímavé je, že vliv vyššího vzdělání na postoje se dle některých výzkumů snižuje (Gang, Rivera-Batiz, Yun, 2002 cit. podle Rustenbachová, 2010, s. 5). Vyšší vzdělání „domácího“ obyvatelstva může být s pozitivnějším postojem spojeno proto, že lidé s vyšším vzděláním mohou mít více příležitostí cestovat a poznávat jiné kultury, případně tyto kultury poznávat i skrze studia (Rustenbachová, 2010, s. 5). Pozitivní přístup může také vycházet z toho, že pro více vzdělané osoby nepředstavují cizinci takovou hrozbu v oblasti zaměstnání (Rustenbachová, 2010, s. 5).

O spojení „poznání“ kultur a pozitivního přístupu mluví též Allport (1954 cit. podle Butkus, Maciulyte-Sniukiene, Matuzeviciute, 2016, s. 287) a Fetzer (2011 cit. podle Butkus, Maciulyte-Sniukiene, Matuzeviciute, 2016, s. 287), kteří zmiňují, že vztah a setkání s cizinci může mít na postoje vliv. Ti, kteří mají s migranty či s cizinci blízký (a dobrý) vztah mohou pak tyto dobré zkušenosti přenášet i na další skupiny cizinců a migrantů. Lidé mívají tendenci mít předsudky vůči věcem, které neznají (Fetzer, 2011 cit. podle Butkus, Maciulyte-Sniukiene, Matuzeviciute, 2016, s. 287).

Toto pojmenovává i Perrineau (1985 cit. podle Fetzer, 2000) jako kontaktní teorii, a to v tom smyslu, že v případě, že je člověk dlouhodobě v kontaktu s cizinci či migranty a nevyvine si s nimi bližší (přátelský) vztah, pak se u tohoto člověka může objevit podezřívavost, která může vyústit k nepřátelským postojům k migrantům či cizincům.

Rustenbachová (2010, s. 5) zmiňuje politickou příslušnost jako faktor, který může ovlivňovat postoje k cizincům. Ti, kteří se o politiku zajímají, mají tendenci mít více pozitivní přístup k cizincům, což ovšem může korelovat s vysokým stupněm vzdělání. Přiklání se k pravici či k levici může mít taktéž vliv na názory ohledně cizinců a migrantů (Rustenbachová, 2010, s. 6).

Dle Rustenbachové (2010, s. 6) též hraje roli výše důvěry, kterou lidé mají – ať už k ostatním lidem nebo obecně). Ti, kteří více věří lidem, mají menší tendenci odsuzovat migranty/cizince, pokud nemají přímo špatnou zkušenost (Rustenbachová, 2010, s. 6). Též lze předpokládat že ti, kteří mají rodinu, budou mít zájem o to, aby společnost zůstala kulturně stabilní a ekonomika byla na dobré úrovni a mohou tak mít negativní postoje k cizincům (Jackson et al., 2001, cit. podle Rustenbachová, 2010, s. 6).

Bezpečnost místa bydliště může mít též vliv na postoj obyvatelstva k cizincům. Cizinci a migranti mohou do společnosti přinášet nejistotu, která se v místech, které obyvatelé označují za nebezpečné, může projevovat i násilím a kriminalitou (Rustenbachová, 2010, s. 7). Předpokládám, že násilí a kriminalita se může objevovat i v oblastech, které jsou respondenty označovány za bezpečné, nicméně v oblastech, které jsou respondenty označovány jako „nebezpečné“, může být tato tendence vyšší.

Rustenbachová (2010, s. 8) zvláště jmenuje i teorii ekonomické soutěže, kdy se mohou ti s nižším vzděláním či nízkou kvalifikací projevovat anti-migrantskými názory z toho důvodu, že mají strach o zaměstnání. Toto lze pozorovat i na regionální úrovni u všech obyvatel, pokud je v regionu obecně nedostatek pracovních pozic (Rustenbachová, 2010, s. 9).

Faktory podporující postoje k cizincům v existujících výzkumech

Allportův (2004) názor ohledně toho, že faktory je nutné sledovat v kontextu s tím, kde se pozorovaná skupina nachází, dokazuje například analýza dat z baterie otázek položených ve výzkumu European Values Study z roku 1999, jejichž analýzu představil ve své práci s názvem Xenofobie po česku – jak si stojíme mezi Evropany Aleš Buriánek (2001, s. 78).

Aleš Buriánek se zaměřuje na faktory působící na postoje Čechů k cizincům. Data jsou analyzována pro čtyři oblasti – západní země, postkomunistické země, Česká republika a je zde i analýza celkem za všechny tyto oblasti (dohromady za západní a postkomunistické země a za Českou republiku). Na datovém souboru byl zjišťován vztah mezi sadou vybraných proměnných a intenzitou xenofobních postojů (Buriánek, 2001, s. 84-85). Buriánek (2001, s.84) zde vybral několik sledovaných proměnných – například pohlaví, věk, školní vzdělání, nezaměstnanost, sociálně ekonomický status, celkovou spokojenost s vlastním životem či orientaci na škále pravice-levice (Buriánek, 2001, s. 84).

Vliv proměnné na xenofobii se vůbec neprokázal u pohlaví, nicméně například vliv sociálně ekonomického statusu či věk ukončení školního vzdělání se potvrdil u všech čtyřech sledovaných kategorií (u západních zemích, postkomunistických zemích, v České republice a také za tyto tři oblasti dohromady) (Buriánek, 2001, s. 85). Zajímavá je například kategorie pravo-levicová orientace, kdy se vliv na xenofobii prokázal jen ve skupině západních zemí a ve skupině všech oblastí (dohromady za západní a postkomunistické země a za Českou republiku). Vliv věku na postoje se v České republice neprokázal vůbec, statisticky významné rozdíly pak u věku existují u západních zemí a u postkomunistických zemích a také ve skupině všech oblastí. Vliv spokojenosti na xenofobní postoje se taktéž neprokázal v České republice, významnost však byla prokázána u západních a postkomunistických zemích a také ve skupině všech oblastí (Buriánek, 2001, s. 85). V tomto datovém souboru, ze kterého Buriánek při analýze čerpal, lze nalézt vyšší míru xenofobie častěji u jedinců, kteří jsou vyššího věku, mají nižší vzdělání a nižší ekonomický status a jsou méně spokojeni s vlastním životem (Buriánek, 2001, s. 86). Dle Buriánka (2001, s. 86) lze tato zjištění především pokládat jako sondu, vzhledem k používaným metodám a vzhledem k hledisku šíře testovaných proměnných (Buriánek, 2001, s. 86).

Na věk se zaměřuje i výzkum Saka a Sakové (2004). Ti ve svých komparativních výzkumech, které jsou z roku 1992 a 2001, srovnávají postoje k náboženským, rasovým a národnostním skupinám u lidí ve věku patnáct až třicet let. Tito respondenti jsou z České republiky. Na základě tohoto výzkumu zjišťují, že postoje k jiným národnostním skupinám jsou u mládeže příznivější (nemají na ně jen negativní názory, jsou tolerantní, nepředsudeční), než u dospělé populace – toto je platné zejména pro mládež ve věku 15-18 let (Sak, Saková, 2004).

Vlivem věku respondenta na postoje k cizincům se zabývá ve svém výzkumu z roku 2002 L. Prudký (2004 cit. podle Havlík, 2007). Jeho výzkum ukazuje relativně příznivější postoje respondentů k cizincům ve věku do 30 let než u respondentů, kteří byli starší 50 let (Prudký, 2004 cit. podle Havlík, 2007). Mladí mají větší toleranci i co se týká náboženských skupin (Prudký, 2004 cit. podle Havlík, 2007), což taktéž souvisí s cizinci, kteří mohou do země přijít s odlišnou náboženskou vírou, než na kterou je domorodé obyvatelstvo zvyklé. Výzkum Prudkého obsahoval i otázky ohledně toho, jak by se cizinci měli v České republice přizpůsobit. I zde byli mladší (a i vzdělanější) tolerantnější například v otázce toho, zda by mělo být cizincům povoleno si zachovat své kulturní zvláštnosti (Prudký, 2004 cit. podle Havlík, 2007), což může ukazovat míru tolerance domácího obyvatelstva k cizincům. Prudký (2004, cit. podle Havlík, 2007) ukazuje, že věk respondenta má dozajista na postoj respondenta k cizincům vliv (čím mladší respondenti, tím pozitivnější názor), ale taktéž je uvedeno, že větší vliv na postoje respondenta k cizincům má místo bydliště respondenta (obyvatelé problémovějších regionů ukazují vyšší míru intolerance) a taktéž vzdělání respondenta (více vzdělání ukazují vyšší toleranci).

Obecně výzkumy ukázaly, že rozdíly mezi evropskými zeměmi v postojích k cizincům jsou podmíněny ekonomickými, politickými, kulturními či sociálními faktory, ovšem vliv může mít též míra demokratičnosti ve společnosti či charakter politické kultury (Chaloupková, Šalamounová, 2006, s. 64).

Chaloupková a Šalamounová (2006, s. 64) dále zmiňují, že mnoho studií se však věnuje individuálním postojům občanů k cizincům v jejich zemi. Tyto studie se především

zaměřují na sociálně-ekonomické charakteristiky respondentů, například na výši vzdělání, věk či ekonomický status. Některé studie se taktéž zaměřují na sociálně psychologické charakteristiky (Chaloupková, Šalamounová, 2006, s. 64). Tyto studie se především shodují, že pozitivnější postoj k migraci a migrantům zastávají lidé s vyšším vzděláním a to proto, že lidé s nižším vzděláním a nižším ekonomickým statusem se mohou k migraci stavět více negativně z toho důvodu, že migranti pro ně představují konkurenci na pracovním trhu. Lidé s vyšším vzděláním taktéž méně vyjadřují různé předsudky a jsou více tolerantní (Chaloupková, Šalamounová, 2006, s. 64).

Empirická část

Cíl práce

Cílem empirické části této bakalářské práce je zjistit, zda vybrané faktory z literatury a předešlých výzkumů ovlivňují postoje a pohledy respondentů v České republice na cizince v České republice.

Data

V mé analýze používám data, která byla sebrána v rámci pravidelného dotazníkového šetření Centra pro výzkum veřejného mínění, které se nazývá „Naše společnost“ a provádí ho Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i. Data konkrétně používaná v této práci jsou sebrána v březnu roku 2016.

V těchto šetřeních jsou reprezentativnímu vzorku obyvatel České republiky pokládány různé otázky, které zjišťují postoje a názory na stálá nebo aktuální témata. Vzorek je vybírán tak, aby zde bylo alespoň tisíc respondentů, respondenti jsou starší patnácti let. K výběru respondentů se používá kvótní výběr, což je výběr, který ve vzorku napodobuje vlastnosti populace, které známe (Disman, 2009, s. 94). V kvótním výběru je důležité, aby bylo navrženo jen několik málo proměnných, jinak by bylo složité najít „správné“ respondenty (Disman, 2009, s. 95). Jako kvótní proměnné u výzkumu „Naše společnost“ se používá věk, pohlaví, místo bydliště a vzdělání. Data jsou sbírána za pomoci standardizovaného dotazníkového šetření formou rozhovoru tazatele s respondentem – tazatel vyplňuje s respondentem předem připravený dotazník.

Toto osobní dotazování zvyšuje návratnost a taktéž je téměř jisté, že osoba, která byla vybrána do vzorku je ta, která je dotazována (Disman, 2009, s. 141-142). K dotazování se používá technika „CAPI“, což znamená, že jsou respondenti odpovědi zaznamenávány do počítače, a technika „PAPI“, kdy tazatel zaznamenává respondenti odpovědi do papírového dotazníku (Centrum pro výzkum veřejného mínění, ©2017; SC&C – Marketing and Social Research, ©2016). U sběru dat u tohoto výzkumu byla použita kombinace obou těchto technik.

Data z výzkumu „Naše společnost“ z března 2016 jsou přístupná online z Českého sociálněvědního datového archivu a jsou zde uložena v datovém katalogu NESSTAR (Český sociálněvědní datový archiv, ©2014).

Hypotézy

Rozdíl mezi mou analýzou dat a výzkumem Buriánka z roku 2001 a výzkumem Prudkého z roku 2002 je především v tom, že já využívám data novější, a tedy tato data ukazují i aktuálnější názory a myšlenky. Vzhledem k tomu že počet cizinců v České republice roste (Leontiyeva, Vávra, 2009, s. 9; ČSÚ, ©2017) (viz tabulka a informace v kapitole 2.3. Migrace a Česká republika), tak se mohou názory populace měnit.

Ve své práci jsem si stanovila tři hypotézy.

Rustenbachová (2010, s. 7) popisuje teorii, dle které má vliv na postoje obyvatelstva k cizincům bezpečnost místa jejich bydliště. V oblastech, které respondenti označují jako nebezpečné, je větší tendence k násilím a kriminalitě v souvislosti s cizinci a migranty, kteří mohou do společnosti přinášet míru nejistoty (Rustenbachová, 2010, s. 7). Prudký (2004, cit. podle Havlík, 2007) ve svém výzkumu z roku 2002 zjišťuje, že s postoji české populace k cizincům souvisí místo jejich (respondentova) bydliště. Ti lidé, kteří bydlí v problémovějších regionech mívají vyšší míru intolerance vůči cizincům. Na základě těchto výzkumů a literatury jsem stanovila hypotézu číslo jedna:

H1: Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, jak respondenti hodnotí bezpečnost svého bydliště. Čím více hodnotí respondenti své bydliště jako bezpečné, tím kladněji cizince vidí.

Buriánek (2001) provedl výzkum, kde posuzoval různé faktory, které mohou souviset s postoji, celkem ve čtyřech oblastech. Porovnával souvislost faktorů a postojů v České republice, v západních zemích, v postkomunistických zemích a dohromady za tyto tři oblasti (Buriánek, 2001, s. 84-85). Ve výzkumu zjistil, že je zde souvislost mezi tím, jak daný člověk hodnotí svou spokojenost se životem s tím, jakou míru xenofobie vykazuje – konkrétně tedy ti, kteří jsou méně spokojeni se svým životem, tak prokazují vyšší míru xenofobie (Buriánek, 2001, s. 86). Na základě tohoto zjištění jsem stanovila hypotézu číslo dva:

H2: Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, jak jedinci hodnotí spokojenost se svým životem. Čím více hodnotí respondenti svůj život jako spokojený, tím kladněji cizince vidí.

Allport (1954 cit. podle Butkus, Maciulyte-Sniukiene, Matuzeviciute, 2016, s. 287) a Fetzer (2011 cit. podle Butkus, Maciulyte-Sniukiene, Matuzeviciute, 2016, s. 287) zmiňují, že vztah a setkání s cizinci může mít na postoje vliv. Ti, kteří mají s migranty či s cizinci blízký (a dobrý) vztah, mohou pak tyto dobré zkušenosti přenášet i na další skupiny cizinců a migrantů. Otázka OV.47 (Má přátelé, známé mezi cizinci žijící dlouhodobě v ČR) z dotazníkového šetření Centra pro výzkum veřejného mínění "Naše společnost", který provádí Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., ukázala, že 69,2 % dotazovaných takto cizince nezná. Jiráková a Köpplová (2009, s. 321) uvádí, že média mohou "pozitivně" i "negativně" ovlivňovat postoje a názory jedinců a vzhledem k tomu, že Klvačová a Bitrich (2003) uvádí, že média prezentují cizince nejčastěji v negativním světle a že Allport (1954 cit. podle Butkus, Maciulyte-Sniukiene, Matuzeviciute, 2016, s. 287) a Fetzer (2011 cit. podle Butkus, Maciulyte-Sniukiene, Matuzeviciute, 2016, s. 287) zmiňují, že ti, kteří mají s cizinci dobrý vztah, mohou tyto dobré zkušenosti přenášet i na další skupiny cizinců, jsem stanovila hypotézu číslo tři:

H3: Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, zda mají známé či přátelé mezi cizinci. Pokud mají přátelé či známé mezi cizinci, tak vidí cizince pozitivněji.

Allport (2004, s. 109) zmiňuje tři důležité faktory, které mají vliv na postoje „domácího“ obyvatelstva na cizince. Jedním z těchto faktorů je i vzdělání respondenta – lidé s vysokoškolským diplomem bývají tolerantnější než lidé se středoškolským či základním vzděláním (Allport, 2004, s. 109). Allport (2004, s. 109) tyto tři faktory zmiňuje především v kontextu USA, proto je zajímavé vyzkoušet, zda jeho teorie platí i pro Českou republiku v dnešní době. Dle Rustenbachové (2010, s. 5) ti s vyšším vzděláním budou mít více pozitivní názory na cizince než ti, kteří mají nižší vzdělání. Buriánek (2001, s. 86) při své analýze zjistil, že vyšší míra xenofobie se vyskytuje u jedinců, kteří mají nižší vzdělání. Na základě těchto úsudků a výzkumů jsem stanovila následující hypotézu:

H4: Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, jaké mají respondenti vzdělání. Čím vyšší vzdělání respondentů, tím vidí respondenti cizince pozitivněji.

U hypotézy číslo čtyři lze ověřit i to, co tvrdí Gang, Rivera-Batiz, Yun (2002 cit. podle Rustenbachová, 2010, s. 5) – že dle některých výzkumů se vliv vzdělání na názory populace na cizince zmenšuje.

Popis metody, operacionalizace proměnných

Použitou výzkumnou strategií byl kvantitativní výzkum, díky kterému lze ověřit stanovené hypotézy. Kvantitativní výzkum používá dedukci, kdy z teorie vzejdou hypotézy, které za pomoci následného pozorování (zde konkrétně dotazníkové interview) přijmeme či zamítneme (Disman, 2009, s. 77). Data jsem analyzovala a logistickou ordinální regresní analýzu pro každou otázku (pro každý indikátor) jsem vytvořila za pomoci programu SPSS.

Vzorec ordinální regresní analýzy je následující:

$$Y = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + \dots + b_nx_n + \varepsilon$$

Ve vzorci platí:

Y = Vysvětlovaná/Závislá proměnná

b_0 = Úrovňová konstanta nebo průsečík osy Y

$b_1, b_2, b_3, \dots, b_n$ = Regresní koeficienty

$x_1, x_2, x_3, \dots, x_n$ = Vysvětlující/Nezávislá proměnná

ε = náhodná složka (chyba)

Vysvětlovanou (závislou) proměnnou (Y) v mých ordinálních regresních analýzách jsou jednotlivé otázky z dotazníku, které od respondentů zjišťovaly jejich názor na cizince a jejich názor na to, jaký mají cizinci vliv na jednotlivé oblasti. Jedná se o otázky a) – i), které jsou uvedeny níže.

Vysvětlující (nezávislé) proměnné (x_{1-n}) jsou v mých ordinálních regresních analýzách jednotlivé faktory, které mohou mít (dle literatury a předešlých výzkumů) vliv na názory české populace na cizince v České republice. Konkrétně se jedná o respondentovo hodnocení spokojenosti s jeho vlastním životem, respondentovo hodnocení bezpečnosti jeho místa bydliště, to, zda má respondent mezi cizinci známé či přátele a respondentovo vzdělání.

Dále jsou v ordinální regresní analýze použity kontrolní proměnné (konkrétně viz tabulky 22. – 30. s výsledky ordinální regresní analýzy).

Postoje respondentů k cizincům jsou hodnoceny na základě toho, jak respondenti odpovídali na otázky, které byly položeny v rámci pravidelného šetření Centra pro výzkum veřejného mínění, které se nazývá „Naše společnost“. Jednalo se celkem o devět otázek, ve kterých respondenti dávali najevo svůj názor na cizince a oblasti kolem nich. Jedná se o následující otázky:

- a) Představují jiné národnosti problém – v celé ČR
- b) Představují jiné národnosti problém – v bydlišti
- c) Cizinci v ČR – obohacují naši kulturu
- d) Cizinci v ČR – zvyšují nezaměstnanost
- e) Cizinci v ČR – příčina nárůstu kriminality
- f) Cizinci v ČR – přispívají k řešení stárnutí populace
- g) Cizinci v ČR – znamenají zdravotní riziko
- h) Cizinci v ČR – přispívají k rozvoji hospodářství
- i) Cizinci v ČR – ohrožují náš způsob života

Je jistě vhodné, že některé otázky předpokládají „pozitivní“ přínos cizinců pro Českou republiku, i když většina otázek představuje „negativní“ přínos cizinců pro Českou republiku. Jistě by bylo vhodnější, kdyby otázky byly pokládány neutrálněji. Otázky nebyly respondentům nijak vysvětlovány, aby nedošlo ke zkreslení odpovědi, nicméně se pak mohlo stát, že respondenti otázce špatně porozuměli, to je ovšem riziko kvantitativního výzkumu. Z výzkumu byly vybrány všechny relevantní otázky na toto téma.

Otázky jsou dále podrobněji rozebrány v následující kapitole s názvem „Popis dat“. Tyto otázky jsou považovány za indikátory toho, jak občané smýšlejí o cizincích. Pro každou z devíti otázek byla vypočítána vlastní ordinální logistická regresní analýza, kde daná otázka byla závislou (vysvětlovanou) proměnnou a je použito několik dalších faktorů jako nezávislé (vysvětlující) proměnné a pak také kontrolní proměnné. Všechny informace a proměnné pocházejí z dotazníkového šetření „Naše společnost“ z března 2016.

U těchto devíti základních otázek, které slouží v mém výzkumu jako závislé proměnné, byly tři varianty odpovědí. Je podstatné vědět, jak mohli respondenti na názorové otázky odpovídat.

První varianta odpovědí patří k otázce a) a podrobně se lze na tyto varianty podívat v tabulce číslo jedna, kdy je vždy v závorce uvedena hodnota, pod kterou byla varianta kódována.

Tabulka č. 1: Varianty odpovědí u závislé proměnné – otázky „Představují jiné národnosti problém – v celé ČR“

Ano, představují (1)
Ne, nepředstavují (2)
Neví (9)
Bez odpovědi (0)
Odmítl odpovědět (7)

Druhá varianta odpovědi patří k otázce b), podrobně se lze na tuto variantu podívat v tabulce číslo dva, kdy je vždy v závorce uvedena hodnota, pod kterou byla varianta kódována. Je zde rozdíl v tom, že zde mohl respondent uvést, že se ho tato problematika netýká.

Tabulka č.2: Varianty odpovědi u závislé proměnné – otázky „Představují jiné národnosti problém – v místě bydliště“

Ano, představují (1)
Ne, nepředstavují (2)
Netýká se (v místě bydliště cizinci nežijí) (8)
Neví (9)
Bez odpovědi (0)
Odmítl odpovědět (7)

Třetí varianta odpovědi pak patří k otázkám c) – i) a podrobně se lze na tyto odpovědi podívat v tabulce číslo tři, kdy je vždy v závorce uvedena hodnota, pod kterou byla varianta kódována. Respondenti uváděli vždy souhlas s konkrétním tvrzením.

Tabulka č.3: Varianty odpovědi u závislé proměnné – otázky „Cizinci v ČR – obohacují naši kulturu/zvyšují nezaměstnanost/příčina nárůstu kriminality/přispívají k řešení stárnutí populace/ znamenají zdravotní riziko/přispívají k rozvoji hospodářství/ohrožují náš způsob života“

Rozhodně souhlasí (1)
Spíše souhlasí (2)
Ani souhlas, ani nesouhlas (3)
Spíše nesouhlasí (4)
Rozhodně nesouhlasí (5)
Neví (9)
Bez odpovědi (0)
Odmítl odpovědět (7)

Prvním krokem při statistickém testování je formulování nulové a alternativní hypotézy. Nulová hypotéza (H_0) se obvykle vyznačuje tím, že neexistuje žádný rozdíl, resp. žádná souvislost. Alternativní hypotéza (H_1) pak značí, že nulová hypotéza neplatí – ovšem neznamená to, že alternativní hypotéza je přesný a logický opak nulové hypotézy. Dokud není dokázán opak, tak je předpoklad, že platí nulová hypotéza (Hendl, 2004, s. 176 – 177). Nulové a alternativní hypotézy jsou v této práci následující:

H1₀: Neexistuje souvislost mezi postoji české populace a tím, jak jedinci hodnotí bezpečnost svého bydliště.

H1₁: Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, jak respondenti hodnotí bezpečnost svého bydliště. Čím více hodnotí respondenti své bydliště jako bezpečné, tím kladněji cizince vidí.

H2₀: Neexistuje souvislost mezi postoji české populace a tím, jak jedinci hodnotí spokojenost se svým životem.

H2₁: Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, jak jedinci hodnotí spokojenost se svým životem. Čím více hodnotí respondenti svůj život jako spokojený, tím kladněji cizince vidí.

H3₀: Neexistuje souvislost mezi postoji české populace a tím, zda mají přátelé či známé mezi cizinci.

H3₁: Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, zda mají známé či přátelé mezi cizinci. Pokud mají přátelé či známé mezi cizinci, tak vidí cizince pozitivněji.

H4₀: Neexistuje souvislost mezi postoji české populace a tím, jaké mají respondenti vzdělání.

H4₁: Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, jaké mají respondenti vzdělání. Čím vyšší vzdělání respondentů, tím více vidí respondenti cizince pozitivněji.

Je nutné určit hladinu významnosti alfa. Hladina významnosti alfa značí pravděpodobnost, že nulová hypotéza platí, ale bude zamítnuta (Hendl, 2004, s. 177). Hladina významnosti alfa není stanovena, ale volí se velmi nízká hodnota – například 0,01 nebo 0,05 (Hendl, 2004, s. 177). V této práci bude hladina významnosti alfa 0,05.

Hodnocení kvality výzkumu

Kvalitu výzkumu a měření lze soudit na základě objektivitu, validity a reliability. Objektivita měření se soudí dle toho, jak jsou výsledky nezávislé na výzkumníkovi – zda výzkumník (tazatel) neovlivňuje respondentovi odpovědi (Hendl, 2004, s. 47). Ve výzkumu „Naše společnost“ jsou tazatelé náležitě vyškoleni tak, aby nenaváděli k odpovědím a nevyjadřovali svůj názor, tedy lze předpokládat, že data, která využívám, splňují kritérium objektivitu. Je zde ale určitě možnost, že samotná tazatelova přítomnost odpovědi ovlivňuje. Dalším znakem je validita. „Validita odkazuje na přiměřenost, smysluplnost a užitečnost specifických závěrů, jež se provádějí na základě výsledku měření“ (Hendl, 2004, s. 48). Uživatel by měl z výsledků, které byly změřeny, vyvodit správná rozhodnutí. Dle starší definice validita znamená, aby měření skutečně měřilo to, co si myslíme, že měří (Hendl, 2004, s. 48). Reliabilita neboli spolehlivost je posledním znakem. Vyjadřuje to, jaký stupeň shody bude u měření jedné osoby za stejných podmínek. Nízká reliabilita může mít pak původ v tom, že je daná osoba například unavená či nemá zájem odpovídat (Hendl, 2004, s. 48). Vzhledem k tomu, že data využitá v této bakalářské práci byla sebrána za pomoci standardizovaného interview, tak lze zaručit, že na otázky opravdu odpovídal ten člověk, který je uveden. Tazatelé hodnotili situaci při dotazování v průměru velmi dobře (ČSDA, 2014).

Popis dat

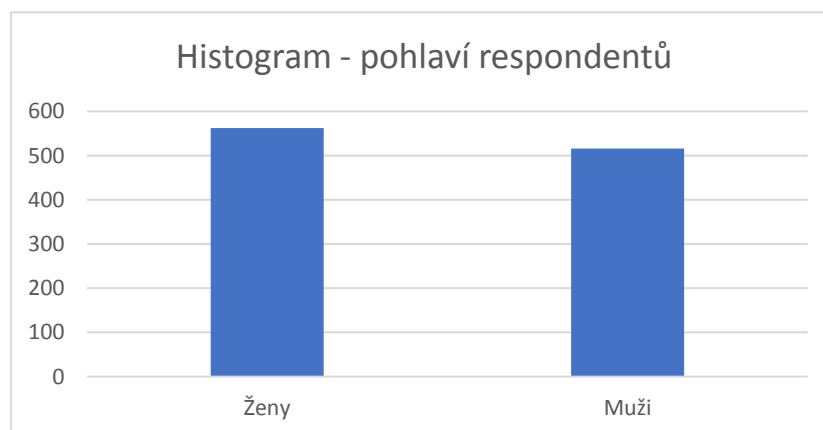
Počet respondentů u tohoto výzkumu byl 1079. U každé vypočítané logistické ordinální regresní analýzy je určité procento respondentů vyřazeno z důvodu toho, že na některou z otázek neodpověděli, odmítli na otázku odpovědět nebo odpovědět nedokázali. Informace o počtu chybějících pozorování je uvedena v každé tabulce s výsledky logistické ordinální regresní analýzy. Informace o tom, na základě které otázky bylo vyřazeno kolik respondentů, je uvedeno níže v tabulkách, která se týkají popisu dat. U některých je uvedena má interpretace těchto chybějících pozorování. Všichni respondenti jsou občany České republiky, kteří jsou starší patnácti let. Do výzkumu byli všichni vybráni kvótním výběrem na základě pohlaví, věku, místa bydliště a vzdělání. Vzorek je tedy reprezentativní pro Českou republiku, jelikož odpovídá složením základní populaci.

Jedná se o analýzu dat, která primárně nebyla sebraná pro účely této analýzy a tohoto výzkumu. Z toho pramení nevýhoda v tom, že otázky jsou pokládány stroze, respondenti pravděpodobně nebyly vysvětleny pojmy, které jsou v dotazníku použity, pravděpodobně z důvodu zkrácení odpovědi. Tomu odpovídá i několikrát využitá odpověď „Nevím“. Jak však zmiňuje Leontiyeva a Vávra (2009, s. 19), je lepší, když respondenti mohou odpovědět, že nevědí, než když odpovídají náhodně a znehodnocují tak výsledky zkoumání. U každé závislé proměnné (jednotlivé otázky – indikátory) je taktéž problém v tom, že přibližně kolem sta respondentů odpovědělo, že neví odpověď na otázku (či jinak neodpovědělo), což zmenšuje možný analyzovatelný vzorek. Více informací o chybějících pozorování uvádím níže při popisu dat. Je pravděpodobné, že otázky jsou co nejvíce stručné z toho důvodu, že se jedná o rozsáhlý výzkum a dlouhé a vysvětlující otázky by délku dotazování prodloužily, což není žádoucí. Ve výzkumu, který by byl cílený hlavně na tuto tematiku, by bylo možné otázky více a rozvést a představit témata neutrálněji.

V následujících grafech a tabulkách je představen vzorek respondentů na základě používaných nezávislých (vysvětlujících) proměnných a kontrolních proměnných.

Zdrojem tabulek (4-12) a grafů (1-9) jsou data „Naše společnost“ z března 2016. V závorce za každou možnou odpověď je v tabulce vždy uvedena hodnota, pod kterou je odpověď při analyzování dat kódována.

Graf č. 1: Histogram - rozložení pohlaví u respondentů

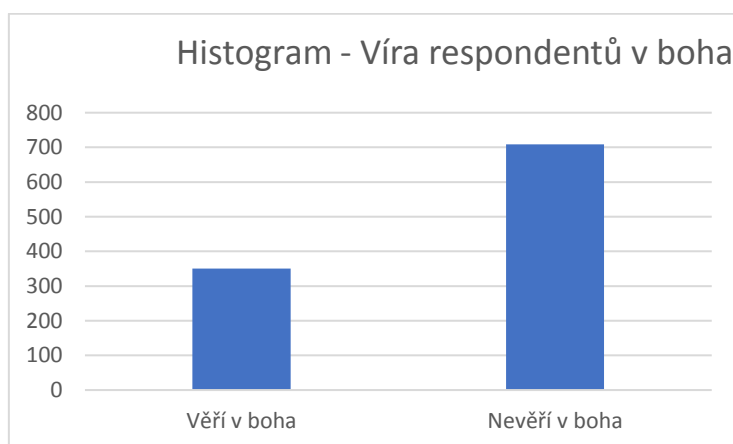

Tabulka č. 4: Rozložení pohlaví u respondentů

Pohlaví	Počet	Počet v %
Muž (1)	516	47,9
Žena (2)	562	52,1
Bez odpovědi (0)	1	

Respondent, který nezodpověděl to, jakého je pohlaví, nebyl do analýzy zahrnut.

Graf č. 2: Histogram - Víra v boha u respondentů

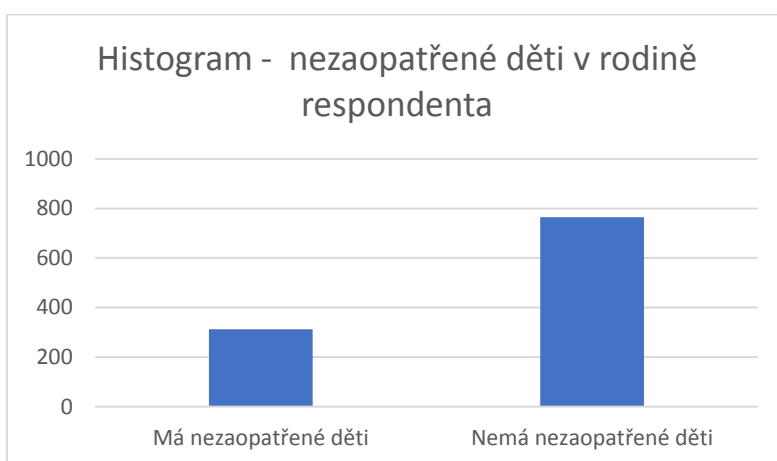

Tabulka č. 5: Víra v boha u respondentů

	Počet	Počet v %
Věří v boha (0)	350	32,6
Nevěří v boha (1)	709	66,1
Neví/Odmítl odpovědět	20	

Otázka ohledně víry byla v dotazníkovém šetření strukturována tak, že respondenti přímo označovali tu církev či náboženské smýšlení, ke kterému se hlásí, případně označili, že nejsou věřící (či že neví nebo odmítají odpovědět). Vzhledem k tomu, že některé církve či náboženské smýšlení zvolilo pod deset respondentů, tak je pro výzkum zajímavější porovnávat obecněji ty, co v „něco“ věří a ty, co nevěří. Ti, kteří na tuto otázku odpověděli, že neví nebo odmítli odpovědět, byli z analýzy vyřazeni.

Graf č. 3: Histogram - rozložení toho, zda má respondent nezaopatřené děti

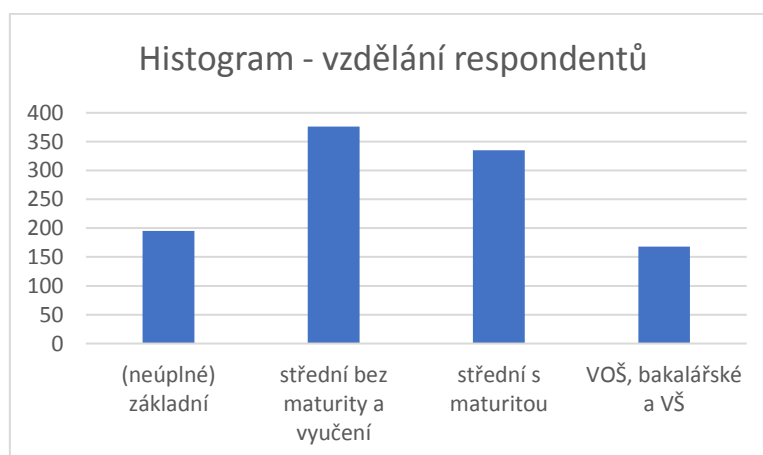

Tabulka č. 6: Rozložení toho, zda má respondent nezaopatřené děti

	Počet	Počet v %
Má nezaopatřené děti (0)	312	28,9
Nemá nezaopatřené děti (1)	765	71
Bez odpovědi/Odmítl odpovědět	2	

Otázka ohledně počtu nezaopatřených dětí byla v dotazníku strukturována tak, že respondenti přímo uváděli počet nezaopatřených dětí. Mohli uvést, že nemají žádné nezaopatřené dítě, dále že mají jedno, dvě, tři nebo čtyři a více nezaopatřených dětí. Pro potřeby mého výzkumu byly odpovědi ohledně počtu dětí sjednoceny, a tedy je důležité jen to, zda mají či nemají nezaopatřené děti. Ti, kteří na tuto otázku neodpověděli nebo odmítli odpovědět, byli z analýzy vyřazeni.

Graf č. 4: Histogram - rozložení vzdělání u respondentů

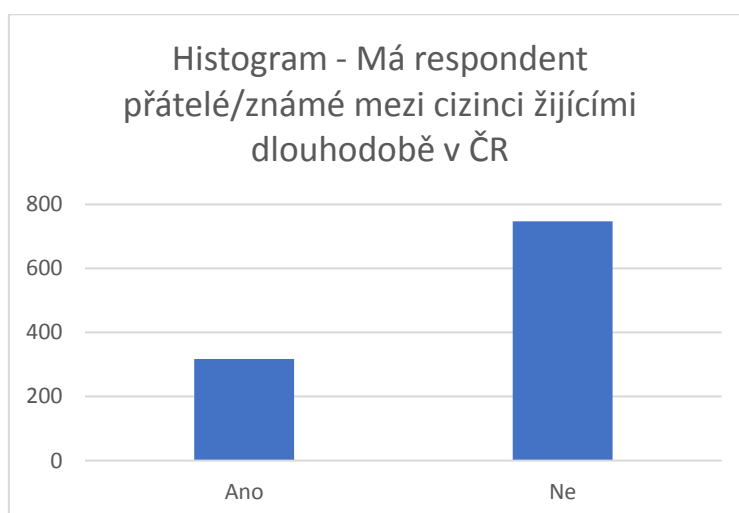

Tabulka č. 7: Rozložení vzdělání u respondentů

	Počet	Počet v %
(neúplné) Základní (1)	195	18,2
Střední bez maturity a vyučení (2)	376	35
Střední s maturitou (3)	335	31,2
VOŠ, bakalářské a VŠ (4)	168	15,6
Bez odpovědi (0)	5	

Data ohledně vzdělání respondentů byla transportována do čtyřech výše uvedených kategorií. Ti, kteří na tuto otázku neodpověděli, byli z analýzy vyřazeni.

Graf č. 5 – Histogram – Zda respondenti mají za přátel/známé cizince žijící dlouhodobě v ČR

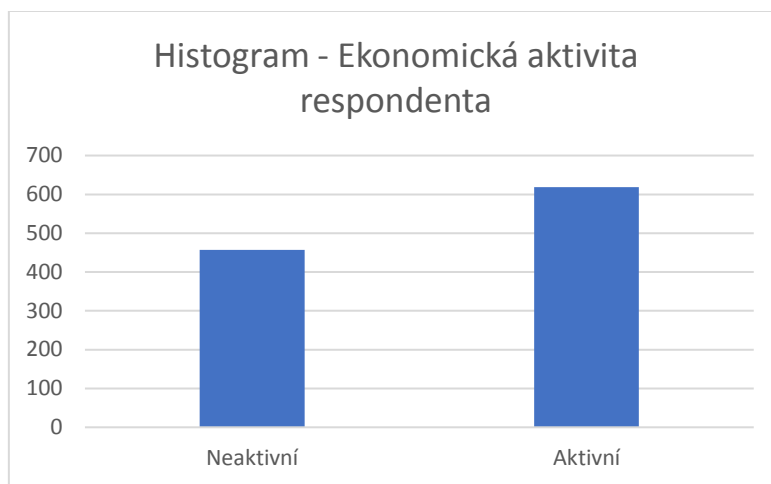
Tabulka č. 8 - Zda respondenti mají za přátel/známé cizince žijící dlouhodobě v ČR

	Počet	Počet v %
Ano (1)	317	29,4
Ne (2)	747	69,2
Neví (9)	15	

Ti, kteří nevěděli, zda mají za přátel či známé cizince, kteří žijí dlouhodobě v ČR, byli z analýzy vyřazeni. U této otázky může být problematické, že zde není specifikováno, co znamená dlouhodobě a jaká úroveň přátelství/známosti je nutná k tomu, aby cizinec byl považován za známého či přítele, a tedy každý respondent může mít hladinu nastavenou

jinde. Pro základní analýzu je tato informace dle mého i tak dostačující, ale je zde možnost rozvést a analyzovat toto téma hlouběji.

Graf č. 6 – Histogram – Ekonomická aktivita respondenta

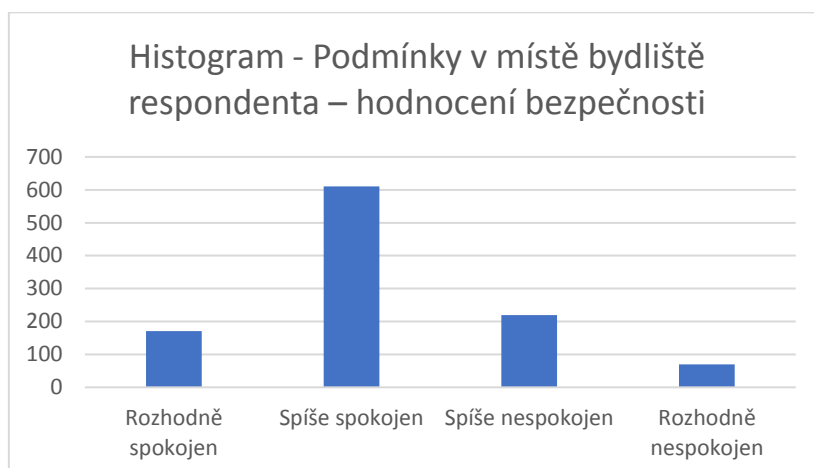

Tabulka č. 9 – Ekonomická aktivita respondenta

	Počet	Počet v %
Neaktivní (1)	457	42,5
Aktivní (2)	619	57,5
Bez odpovědi (0)	3	

Původně místo této proměnné měla být využita proměnná, která zobrazovala příjem domácnosti v několika kategoriích. U této původní proměnné byl však problém v chybějících pozorováních, která přesahovala 400 respondentů. Z toho důvodu byla využita proměnná „Ekonomická aktivita“. Zde byly vyřazeni respondenti, kteří na tuto otázku neodpověděli.

Graf č. 7 – Histogram – Podmínky v místě bydliště respondenta – hodnocení bezpečnosti

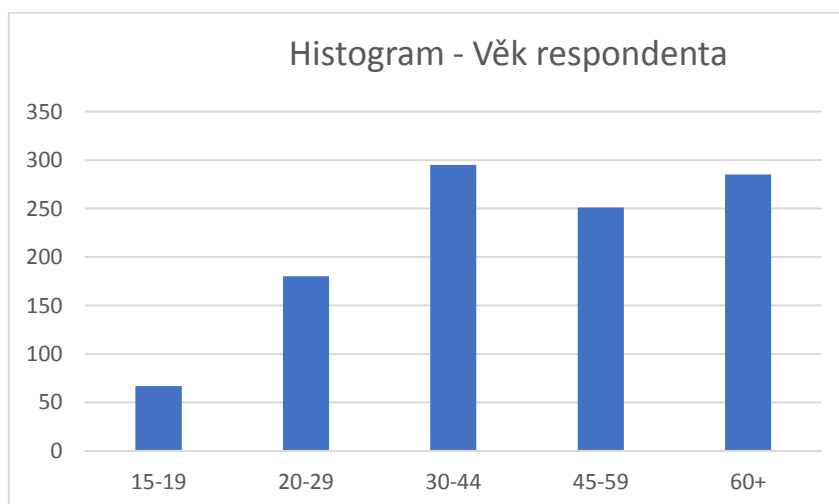

Tabulka č. 10 - Podmínky v místě bydliště respondenta – hodnocení bezpečnosti

	Počet	Počet v %
Rozhodně spokojen (1)	171	15,9
Spíše spokojen (2)	610	56,6
Spíše nespokojen (3)	219	20,3
Rozhodně nespokojen (4)	70	6,5
Neví (9)	8	
Odmítl odpovědět (7)	1	

Respondenti, kteří odpověděli na tuto otázku, že neví nebo odmítli odpovědět, byli z analýzy vyřazeni.

Graf č. 8 – Histogram – Věk respondenta

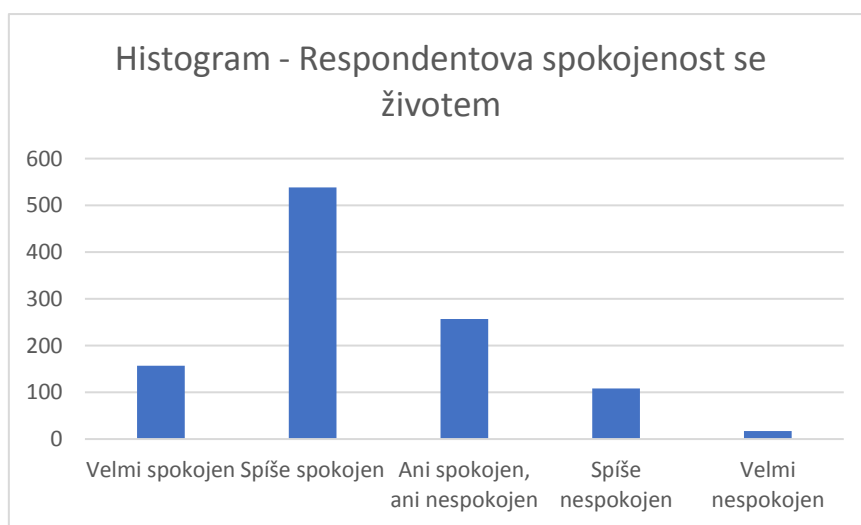

Tabulka č. 11 – Věk respondenta

	Počet	Počet v %
15-19	67	6,2
20-29	180	16,7
30-44	295	27,4
45-59	251	23,3
60+	285	26,4
Bez odpovědi	1	

Respondent, který neodpověděl na otázku o svém věku, byl z analýzy vyřazen. Pro vytvoření histogramu a tabulky byli respondenti rozřazeni do pěti kategorií. Rozřazení do kategorií je převzato z dat Naše společnost březen 2016. V analýze je věk používán jako spojitá proměnná.

Graf č. 9 – Histogram – Respondentova spokojenost se životem

Tabulka č. 12 – Respondentova spokojenost se životem

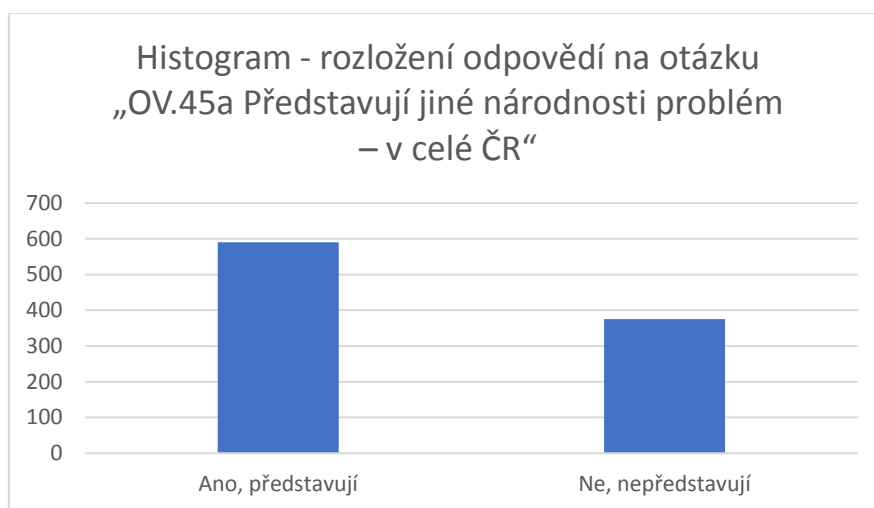
	Počet	Počet v %
Velmi spokojen (1)	157	14,6
Spíše spokojen (2)	538	49,9
Ani spokojen, ani nespokojen (3)	257	23,8
Spíše nespokojen (4)	108	10
Velmi nespokojen (5)	17	1,6

Neví (9)	1	
Bez odpovědi (0)	1	

Respondenti, kteří odpověď neznali nebo neodpověděli vůbec, byli vyřazeni z analýzy.

Následuje sedm grafů a tabulek, které vysvětlují rozložení odpovědí u sedmi otázek, které slouží jako závislé proměnné a indikátory. Data pochází z výzkumu „Naše společnost“ z března 2016 a v závorce za každou variantou odpovědi je uvedena hodnota, pod kterou byla varianta odpovědi kódována při analýze.

Graf č. 10 – Histogram – Rozložení odpovědí respondentů na otázku „OV.45a Představují jiné národnosti problém – v celé ČR“

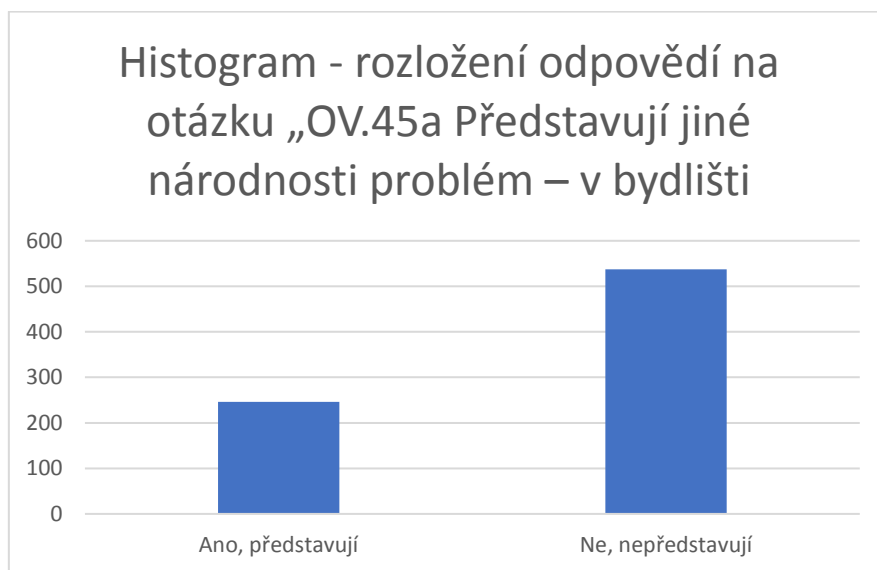

Tabulka č. 13: Rozložení odpovědí respondentů na otázku „OV.45a Představují jiné národnosti problém – v celé ČR“

	Počet	Počet v %
Ano, představují (1)	590	54,7
Ne, nepředstavují (2)	375	34,8
Neví (9)	113	
Odmítl odpovědět (1)	1	

Respondenti, kteří odmítli odpovědět či uvedli, že nevědí, byli z analýzy vyřazeni.

Graf č. 11 – Histogram – Rozložení odpovědí respondentů na otázku „OV.45a Představují jiné národnosti problém – v bydlišti“

Tabulka č. 14: Rozložení odpovědí respondentů na otázku „OV.45a Představují jiné národnosti problém – v bydlišti“

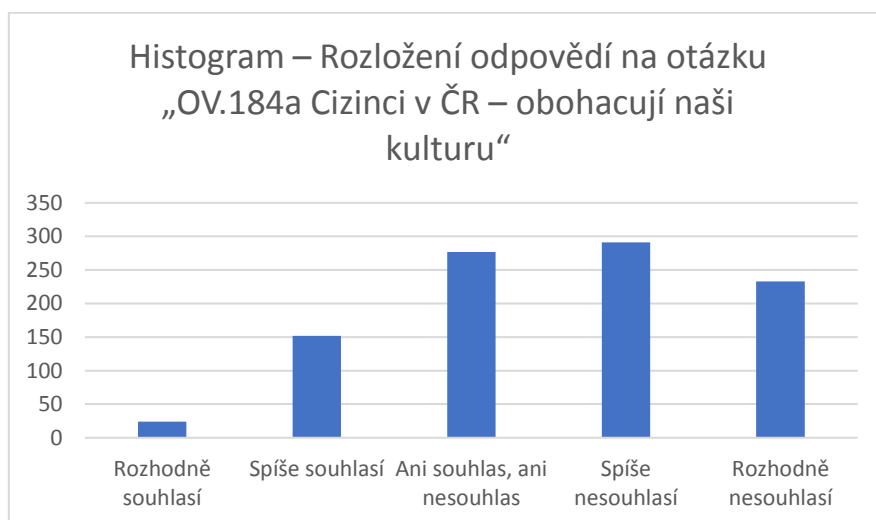
	Počet	Počet v %
Ano, představují (1)	246	22,8
Ne, nepředstavují (2)	537	49,8
Netýká se (v místě bydliště cizinci nežijí) (8)	215	
Neví (9)	81	

Z analýzy byli vyřazeni respondenti, kteří nežijí tam, kde žijí cizinci a ti, kteří odpověď nevěděli. Jedná se o značný počet respondentů, nicméně i takto lze zjistit zajímavé výsledky. Již z porovnání prvních dvou závislých proměnných, kde respondenti odpovídají, zda cizinci představují problém v celé ČR a v místě bydliště, lze odvodit zajímavé výsledky. Lze pozorovat, že poměr odpovědí se liší na základě toho, kde mají cizinci představovat problém. Pokud respondenti hodnotí místo svého bydliště, tak většina se na základě vlastní zkušenosti přiklání k tomu, že zde cizinci problém nepůsobí. Jen 22,8 % respondentů uvedlo, že u nich cizinci problém představují. Když se podíváme na to, jak následně respondenti hodnotí problémovost cizinců v celé České republice, tak zde jsou výsledky opačné, 54,7 % respondentů považuje cizince za problémové a jen 34,8 % cizince za problém v ČR nepovažuje. Za úvahu stojí, z čeho tento rozdíl pramení a v čem se tyto otázky tedy liší. Nabízí se vysvětlení, že pokud respondenti hodnotí

problémovost cizinců v místě svého bydliště, tak se spíše spoléhají na své vlastní zkušenosti a pocity. Pokud pak hodnotí celou Českou republiku, tak se pravděpodobně spíše řídí dle toho, co vidí v televizi či čtou v novinách či co se někde doslechli. Jak uvádí Klvačová a Bitrich (2003), tak tyto zprávy častěji prezentují cizince v negativním světle, což by odpovídalo i tomu, proč respondenti označují cizince jako někoho, kdo ohrožuje bezpečnost České republiky. Samozřejmě jistě někteří respondenti vycházejí ze své vlastní zkušenosti i u hodnocení cizinců v rámci České republiky, ale rozdíl mezi rozložením odpovědí napovídá, že zde pravděpodobně bude figurovat zdroj respondentových informací.

Graf č. 12 – Histogram – Rozložení odpovědí na otázku „OV.184a Cizinci v ČR – obohacují naši kulturu“

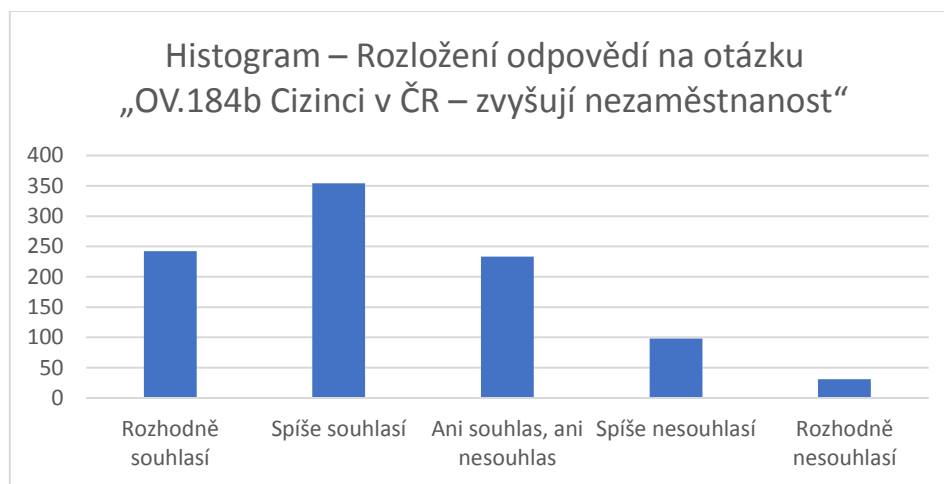

Tabulka č. 15 - Rozložení odpovědí na otázku „OV.184a Cizinci v ČR – obohacují naši kulturu“

	Počet	Počet v %
Rozhodně souhlasí (1)	24	2,4
Spíše souhlasí (2)	152	15
Ani souhlas, ani nesouhlas (3)	277	27,3
Spíše nesouhlasí (4)	291	28,7
Rozhodně nesouhlasí (5)	233	23
Neví (9)	38	
Bez odpovědi (0)	64	

Respondenti, kteří odpověď nevěděli či neodpověděli, byli z analýzy vyřazeni.

Graf č. 13 – Histogram – Rozložení odpovědí na otázku „OV.184b Cizinci v ČR – zvyšují nezaměstnanost“

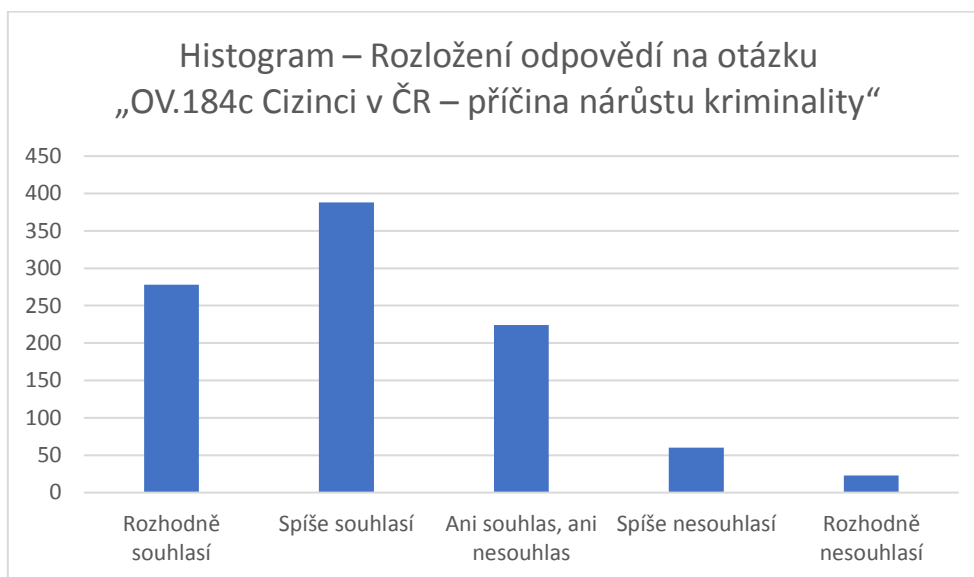

Tabulka č. 16 - Rozložení odpovědí na otázku „OV.184b Cizinci v ČR – zvyšují nezaměstnanost“

	Počet	Počet v %
Rozhodně souhlasí (1)	242	23,8
Spíše souhlasí (2)	354	34,9
Ani souhlas, ani nesouhlas (3)	233	23,0
Spíše nesouhlasí (4)	98	9,7
Rozhodně nesouhlasí (5)	31	3,1
Neví (9)	57	
Bez odpovědi (0)	64	

Respondenti, kteří odpověď nevěděli či neodpověděli, byli z analýzy vyřazeni.

Graf č. 14 – Histogram – Rozložení odpovědí na otázku „OV.184c Cizinci v ČR – příčina nárůstu kriminality“

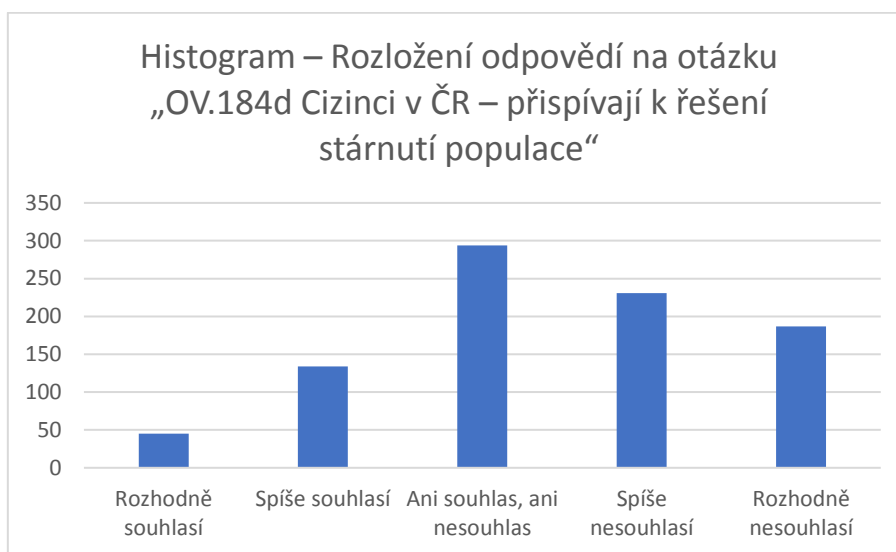

Tabulka č. 17 - Rozložení odpovědí na otázku „OV.184c Cizinci v ČR – příčina nárůstu kriminality“

	Počet	Počet v %
Rozhodně souhlasí (1)	278	27,4
Spíše souhlasí (2)	388	38,2
Ani souhlas, ani nesouhlas (3)	224	22,1
Spíše nesouhlasí (4)	60	5,9
Rozhodně nesouhlasí (5)	23	2,3
Neví (9)	42	
Bez odpovědi (0)	64	

Respondenti, kteří odpověděli, že neví nebo neodpověděli vůbec, byli z analýzy vyřazeni.

Graf č. 15 – Histogram – Rozložení odpovědí na otázku „OV.184d Cizinci v ČR – přispívají k řešení stárnutí populace“

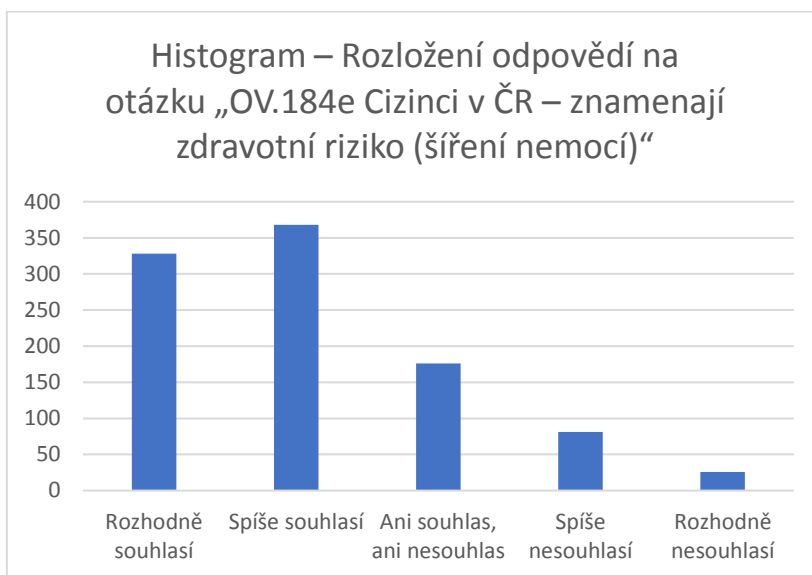

Tabulka č. 18 - Rozložení odpovědí na otázku „OV.184d Cizinci v ČR – přispívají k řešení stárnutí populace“

	Počet	Počet v %
Rozhodně souhlasí (1)	45	4,4
Spíše souhlasí (2)	134	13,2
Ani souhlas, ani nesouhlas (3)	294	29
Spíše nesouhlasí (4)	231	22,8
Rozhodně nesouhlasí (5)	187	18,4
Neví (9)	123	
Bez odpovědi (0)	65	

Ti respondenti, kteří na otázku neodpověděli nebo odpověděli, že neví, byli z analýzy vyřazeni.

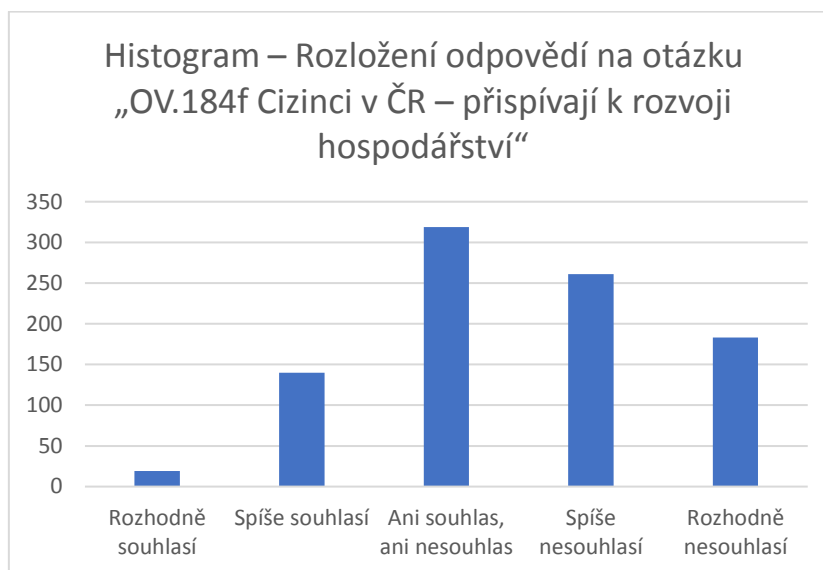
Graf č. 16 – Histogram – Rozložení odpovědí na otázku „OV.184e Cizinci v ČR – znamenají zdravotní riziko (šíření nemocí)“

Tabulka č. 19 - Rozložení odpovědí na otázku „OV.184e Cizinci v ČR – znamenají zdravotní riziko (šíření nemocí)“

	Počet	Počet v %
Rozhodně souhlasí (1)	328	32,3
Spíše souhlasí (2)	368	36,3
Ani souhlas, ani nesouhlas (3)	176	17,4
Spíše nesouhlasí (4)	81	8,0
Rozhodně nesouhlasí (5)	26	2,6
Neví (9)	35	
Bez odpovědi (0)	65	

Graf č. 17 – Histogram – Rozložení odpovědí na otázku „OV.184f Cizinci v ČR – přispívají k rozvoji hospodářství“

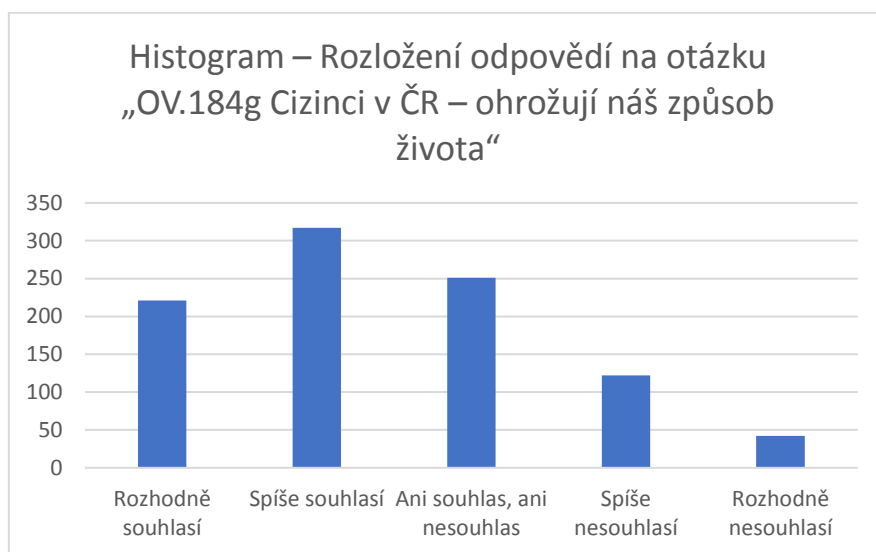

Tabulka č. 20 - Rozložení odpovědí na otázku „OV.184f Cizinci v ČR – přispívají k rozvoji hospodářství“

	Počet	Počet v %
Rozhodně souhlasí (1)	19	1,9
Spíše souhlasí (2)	140	13,8
Ani souhlas, ani nesouhlas (3)	319	31,5
Spíše nesouhlasí (4)	261	25,7
Rozhodně nesouhlasí (5)	183	18
Neví (9)	92	
Bez odpovědi (0)	65	

Respondenti, kteří odpověděli, že neví nebo neodpověděli vůbec, byli z analýzy vyřazeni.

Graf č. 18 – Histogram – Rozložení odpovědí na otázku „OV.184g Cizinci v ČR – ohrožují náš způsob života“

Tabulka č. 21 - Rozložení odpovědí na otázku „OV.184g Cizinci v ČR – ohrožují náš způsob života“

	Počet	Počet v %
Rozhodně souhlasí (1)	221	21,8
Spíše souhlasí (2)	317	31,3
Ani souhlas, ani nesouhlas (3)	251	24,8
Spíše nesouhlasí (4)	122	12,1
Rozhodně nesouhlasí (5)	42	4,2
Neví (9)	59	
Bez odpovědi (0)	65	
Odmítl odpovědět (7)	2	

Respondenti, kteří neodpověděli, odmítli odpovědět nebo odpověděli, že nevědí, byli z analýzy vyloučeni.

U náhledu na odpovědi respondentů u těchto devíti indikátorů/závislých proměnných lze pozorovat to, že několik desítek respondentů raději volilo odpovědi, které musely být z analýzy vyřazeny (neví, bez odpovědi, odmítl odpovědět). Může to být z toho důvodu, že se jedná o diskutované téma a báli se projevit svůj názor, protože lze pozorovat, jak se

lidé s různými názory ohledně tohoto tématu často dohadují. Také to může být proto, že respondentům přijde, že nemají o tomto tématu příliš mnoho informací a nechtějí tak odpovídat. K otázkám žádná vysvětlení nedostávají, a tak se může stát, že nevědí, co se daným pojmem myslí, a tak vzniká několik desítek chybějících pozorování.

Výsledky logistické ordinální regresní analýzy

V následujících tabulkách číslo 22-30 představují výsledky ordinální regresní analýzy u zvolených otázek (závislých proměnných).

Tabulka č. 22: Výsledky ordinální regresní analýzy u otázky: „OV.45a Představují jiné národnosti problém – v celé ČR“

	Estimate	Sig.	Std. Error
Podmínky v bydlišti - bezpečnost	-,249*	,010	,097
Věk	-,007	,100	,005
Spokojenost s životem	-,372*	,000	,086
Pohlaví			
Muž	-,013	,931	,144
Víra v boha			
Věřící	,062	,695	,157
Počet dětí			
Má 1 dítě a více	-,120	,466	,165
Vzdělání			
(Neúplné) základní	-,526*	,042	,259
Střední bez mat. a vyučení	-,272	,205	,214
Střední s maturitou	-,219	,299	,211
Známí/přátelé mezi cizinci			
Ano, má	,797*	,000	,150
Ekonomická aktivita respondenta			
Neaktivní	,135	,404	,162
Sig.	,000		
Pseudo R-Square Cox and Snell	,084		
Pseudo R-Square Nagelkerke	,114		
Pseudo R-Square McFadden	,066		
Počet dotazovaných	1079	100 %	
Chybějící pozorování	157	14,6 %	
Platná pozorování	922	85,4 %	

Zdroj: Výpočty autorky z dat „Naše společnost“ březen 2016

Pozn.: Ref. proměnnou pro „muž“ je „žena“, ref. proměnnou pro „věřící“ je „nevěřící“, ref. proměnnou pro „má 1 dítě a více“ je „nemá žádné děti“, ref. proměnnou pro kategorii vzdělání je „VOŠ, Bakalářské a VŠ“, ref. proměnnou v kategorii „Známí/přátelé mezi cizinci“ pro „Ano, má“ je „Ne, nemá“, ref. proměnnou v kategorii „Ekonomická aktivita respondenta“ pro „Neaktivní“ je „Aktivní“. Jako statisticky významné proměnné jsou zvoleny proměnné, kde je statistická významnost alespoň 5%. Tyto proměnné jsou v tabulce označeny hvězdičkou (*). Hladina významnosti alfa je 0,05.

U hodnocení toho, zda jiné národnosti představují v České republice problém, se při analýze jako statisticky významný ukázal faktor hodnocení podmínek v bydlišti. Koeficient je zde záporný, což znamená, že čím více lidé považují své bydliště za bezpečnější, tak tím mají menší tendenci hodnotit jiné národnosti jako problémové. Jako statisticky významná se projevila i spokojenost se životem. Koeficient je záporný, což znamená, že čím více hodnotí lidé svůj život jako spokojenější, tak tím mají menší tendenci označovat jiné národnosti jako problémové pro Českou republiku. Statisticky významný je faktor vzdělání – (neúplné) základní. Koeficient je zde záporný, což znamená, že ti, kteří mají (neúplné) základní vzdělání mají větší tendenci hodnotit cizince jako problém než ti s vysokou školou. Jako statisticky významné se pak také projevilo to, zda má dotazovaný přátele či známé mezi cizinci. Koeficient je zde kladný, což znamená, že lidé, kteří mají přátele či známé mezi cizinci, tak méně označují cizince jako problémové pro Českou republiku než ti, kteří přátele či známé mezi cizinci nemají.

Tabulka č. 23: Výsledky ordinální regresní analýzy u otázky: „OV.45b Představují jiné národnosti problém – v bydlišti“

	Estimate	Sig.	Std. Error
Podmínky v bydlišti - bezpečnost	-,545*	,000	,110
Věk	-,005	,353	,005
Spokojenost s životem	,003	,974	,094
Pohlaví			
Muž	,032	,848	,167
Víra v boha			
Věřící	,236	,210	,188
Počet dětí			
Má 1 dítě a více	,069	,725	,195
Vzdělání			
(Neúplné) základní	-,515	,077	,291
Střední bez mat. a vyučení	-,105	,678	,252
Střední s maturitou	-,059	,814	,249
Známi/přátelé mezi cizinci			
Ano, má	,736*	,000	,189
Ekonomická aktivita respondenta			
Neaktivní	,193	,297	,185
Sig.	,000		
Pseudo R-Square Cox and Snell	,075		
Pseudo R-Square Nagelkerke	,105		
Pseudo R-Square McFadden	,062		
Počet dotazovaných	1079	100 %	
Chybějící pozorování	329	30,5 %	
Platná pozorování	750	69,5 %	

Zdroj: Výpočty autorky z dat „Naše společnost“ březen 2016

Pozn.: Ref. proměnnou pro „muž“ je „žena“, ref. proměnnou pro „věřící“ je „nevěřící“, ref. proměnnou pro „má 1 dítě a více“ je „nemá žádné děti“, ref. proměnnou pro kategorii vzdělání je „VOŠ, Bakalářské a VŠ“, ref. proměnnou v kategorii „Známi/přátelé mezi cizinci“ pro „Ano, má“ je „Ne, nemá“, ref. proměnnou v kategorii „Ekonomická aktivita respondenta“ pro „Neaktivní“ je „Aktivní“. Jako statisticky

významné proměnné jsou zvoleny proměnné, kde je statistická významnost alespoň 5%. Tyto proměnné jsou v tabulce označeny hvězdičkou (*). Hladina významnosti alfa je 0,05.

U hodnocení toho, zda jiné národnosti představují v místě bydliště problém, se při analýze jako statisticky významný ukázal faktor hodnocení podmínek v bydlišti. Koeficient je záporný, což znamená, že čím více hodnotí lidé místo svého bydliště jako bezpečnější, tak tím mají menší tendenci označovat jiné národnosti jako ty, které představují problém v místě jejich bydliště. Dále se jako statisticky významné projevilo to, zda má dotazovaný přítel či známé mezi cizinci. Koeficient je zde kladný, což znamená, že lidé, kteří mají přítel či známé mezi cizinci, tak méně označují cizince jako problémové pro místo jejich bydliště než ti, kteří přítel či známé mezi cizinci nemají.

Tabulka č. 24: Výsledky ordinální regresní analýzy u otázky: „OV.184a Cizinci v ČR – obohacují naši kulturu“

	Estimate	Sig.	Std. Error
Podmínky v bydlišti - bezpečnost	,184*	,020	,079
Věk	,005	,178	,004
Spokojenost s životem	,227*	,001	,068
Pohlaví			
Muž	,412*	,001	,121
Víra v boha			
Věřící	-,388*	,003	,130
Počet dětí			
Má 1 dítě a více	,018	,897	,138
Vzdělání			
(Neúplné) základní	,528*	,016	,219
Střední bez mat. a vyučení	,343	,062	,184
Střední s maturitou	,321	,078	,182
Známí/přátelé mezi cizinci			
Ano, má	-,787*	,000	,131
Ekonomická aktivita respondenta			
Neaktivní	,073	,589	,136
Sig.	,000		
Pseudo R-Square Cox and Snell	,106		
Pseudo R-Square Nagelkerke	,112		
Pseudo R-Square McFadden	,039		
Počet dotazovaných	1079	100 %	
Chybějící pozorování	146	13,5 %	
Platná pozorování	933	86,5 %	

Zdroj: Výpočty autorky z dat „Naše společnost“ březen 2016

Pozn.: Ref. proměnnou pro „muž“ je „žena“, ref. proměnnou pro „věřící“ je „nevěřící“, ref. proměnnou pro „má 1 dítě a více“ je „nemá žádné děti“, ref. proměnnou pro kategorii vzdělání je „VOŠ, Bakalářské a VŠ“, ref. proměnnou v kategorii „Známí/přátelé mezi cizinci“ pro „Ano, má“ je „Ne, nemá“, ref. proměnnou v kategorii „Ekonomická aktivita respondenta“ pro „Neaktivní“ je „Aktivní“. Jako statisticky

významné proměnné jsou zvoleny proměnné, kde je statistická významnost alespoň 5%. Tyto proměnné jsou v tabulce označeny hvězdičkou (*). Hladina významnosti alfa je 0,05.

U hodnocení toho, zda cizinci v České republice obohacují naši kulturu, se jako statisticky významný ukázal faktor bezpečnosti v místa bydliště respondenta. Koeficient je zde kladný, což znamená, že čím více hodnotí respondent místo svého bydliště jako bezpečné, tak tím mají větší tendenci považovat cizince za obohacení pro naši kulturu. Statisticky významný je dále faktor spokojenost se životem. Koeficient je kladný, což znamená že ti, kteří jsou se svým životem spokojenější, tak mají tendenci hodnotit cizince jako obohacení pro naši kulturu. U této otázky vyšlo jako statisticky významné pohlaví respondenta. U mužů je koeficient kladný, což znamená, že muži mají tendenci nepovažovat cizince za přínos více než ženy. Statisticky významná je také víra v boha. Koeficient je u těch, kteří v boha věří, záporný, což znamená, že ti, kteří v boha věří, mají tendenci považovat cizince za přínos více než ti, kteří v boha nevěří. Statisticky významné je i vzdělání. Ti, kteří mají neúplné základní nebo základní vzdělání, tak mají tendenci nehodnotit cizince jako obohacení pro naši kulturu více než ti, kteří mají VOŠ nebo VŠ či bakalářské vzdělání. Je to tak proto, že koeficient je zde kladný. Poslední faktor, který vyšel statisticky významný, je to, zda mají dotazovaní přátelé či známé mezi cizinci. Koeficient je zde záporný, což značí, že ti, kteří mají přátelé nebo známé mezi cizinci hodnotí cizince více jako obohacení pro naši kulturu než ti, kteří známé či přátelé mezi cizinci nemají.

Tabulka č. 25: Výsledky ordinální regresní analýzy u otázky: „OV.184b Cizinci v ČR – zvyšují nezaměstnanost“

	Estimate	Sig.	Std. Error
Podmínky v bydlišti - bezpečnost	-,172*	,033	,081
Věk	-,002	,672	,004
Spokojenost s životem	-,181*	,009	,069
Pohlaví			
Muž	,104	,400	,123
Víra v boha			
Věřící	,218	,098	,132
Počet dětí			
Má 1 dítě a více	-,024	,862	,140
Vzdělání			
(Neúplné) základní	-,875*	,000	,225
Střední bez mat. a vyučení	-,598*	,001	,188
Střední s maturitou	-,422*	,023	,186
Známí/přátelé mezi cizinci			
Ano, má	,643*	,000	,133
Ekonomická aktivita respondenta			
Neaktivní	,020	,886	,138
Sig.	,000		
Pseudo R-Square Cox and Snell	,076		
Pseudo R-Square Nagelkerke	,081		
Pseudo R-Square McFadden	,028		
Počet dotazovaných	1079	100 %	
Chybějící pozorování	164	15,2 %	
Platná pozorování	915	84,8 %	

Zdroj: Výpočty autorky z dat „Naše společnost“ březen 2016

Pozn.: Ref. proměnnou pro „muž“ je „žena“, ref. proměnnou pro „věřící“ je „nevěřící“, ref. proměnnou pro „má 1 dítě a více“ je „nemá žádné děti“, ref. proměnnou pro kategorii vzdělání je „VOŠ, Bakalářské a VŠ“, ref. proměnnou v kategorii „Známí/přátelé mezi cizinci“ pro „Ano, má“ je „Ne, nemá“, ref. proměnnou v kategorii „Ekonomická aktivita respondenta“ pro „Neaktivní“ je „Aktivní“. Jako statisticky

významné proměnné jsou zvoleny proměnné, kde je statistická významnost alespoň 5%. Tyto proměnné jsou v tabulce označeny hvězdičkou (*). Hladina významnosti alfa je 0,05.

U otázky, zda cizinci zvyšují nezaměstnanost, se jako statisticky významné projevily čtyři faktory. Statisticky významný se projevil faktor bezpečnost v místě bydliště. Koeficient je zde záporný což znamená, že čím méně se dotazovaní cítí v okolí svého bydliště bezpečně, tak tím více mají tendenci hodnotit cizince jako příčinu zvyšující se nezaměstnanosti. Dále vyšla jako statisticky významná spokojenost se životem. Koeficient je zde záporný což znamená, že čím méně jsou lidé spokojeni se životem, tak tím více mají tendenci hodnotit cizince jako příčinu zvyšující se nezaměstnanosti. Statisticky významný je faktor vzdělání – (neúplné) základní a střední bez maturity a vyučení a střední s maturitou. Koeficient je zde záporný, což znamená, že ti, kteří mají (neúplné) základní vzdělání či střední školu bez maturity či jsou vyučení či mají střední školu s maturitou, mají větší tendenci hodnotit cizince jako příčinu zvyšující se nezaměstnanosti než ti s vysokou školou. Čtvrtým statisticky významným faktorem je to, zda mají dotazovaní známé či přátele mezi cizinci. Zde je koeficient kladný což znamená, že ti, kteří mají přátele či známé cizince, tak mají tendenci hodnotit cizince méně jako příčinu zvyšující se nezaměstnanosti než ti, kteří přátele či známé mezi cizinci nemají.

Tabulka č. 26: Výsledky ordinální regresní analýzy u otázky: „OV.184c Cizinci v ČR – příčina nárůstu kriminality“

	Estimate	Sig.	Std. Error
Podmínky v bydlišti - bezpečnost	-,195*	,016	,081
Věk	-,005	,227	,004
Spokojenost s životem	-,182*	,009	,069
Pohlaví			
Muž	-,073	,553	,123
Víra v boha			
Věřící	,135	,309	,133
Počet dětí			
Má 1 dítě a více	,008	,952	,140
Vzdělání			
(Neúplné) základní	-,448*	,044	,222
Střední bez mat. a vyučení	-,490*	,009	,187
Střední s maturitou	-,178	,337	,186
Známí/přátelé mezi cizinci			
Ano, má	,754*	,000	,134
Ekonomická aktivita respondenta			
Neaktivní	,184	,138	,183
Sig.	,000		
Pseudo R-Square Cox and Snell	,075		
Pseudo R-Square Nagelkerke	,080		
Pseudo R-Square McFadden	,029		
Počet dotazovaných	1079	100 %	
Chybějící pozorování	149	13,8 %	
Platná pozorování	930	86,2 %	

Zdroj: Výpočty autorky z dat „Naše společnost“ březen 2016

Pozn.: Ref. proměnnou pro „muž“ je „žena“, ref. proměnnou pro „věřící“ je „nevěřící“, ref. proměnnou pro „má 1 dítě a více“ je „nemá žádné děti“, ref. proměnnou pro kategorii vzdělání je „VOŠ, Bakalářské a VŠ“, ref. proměnnou v kategorii „Známí/přátelé mezi cizinci“ pro „Ano, má“ je „Ne, nemá“, ref. proměnnou v kategorii „Ekonomická aktivita respondenta“ pro „Neaktivní“ je „Aktivní“. Jako statisticky

významné proměnné jsou zvoleny proměnné, kde je statistická významnost alespoň 5%. Tyto proměnné jsou v tabulce označeny hvězdičkou (*). Hladina významnosti alfa je 0,05.

U otázky, zda jsou cizinci příčinou nárůstu kriminality, se jako statisticky významné projeví čtyři faktory. Statisticky významný se projevil faktor bezpečnost v místě bydliště. Koeficient je zde záporný což znamená, že čím méně se dotazovaní cítí v okolí svého bydliště bezpečně, tak tím více mají tendenci hodnotit cizince jako příčinu nárůstu kriminality. Dále se ukázala jako statisticky významná opět spokojenost se životem. Koeficient je zde záporný což znamená, že čím méně jsou lidé spokojeni se životem, tak tím více mají tendenci hodnotit cizince jako příčinu nárůstu kriminality. Statisticky významný je faktor vzdělání – (neúplné) základní a střední bez maturity a vyučení. Koeficient je zde záporný, což znamená, že ti, kteří mají (neúplné) základní vzdělání či střední školu bez maturity či jsou vyučení, mají větší tendenci hodnotit cizince jako příčinu nárůstu kriminality než ti s vysokou školou. Čtvrtým statisticky významným faktorem je to, zda mají dotazovaní známé či přátelé mezi cizinci. Zde je koeficient kladný což znamená, že ti, kteří mají přátelé či známé cizince, tak mají tendenci hodnotit cizince méně jako příčinu nárůstu kriminality než ti, kteří přátelé či známé mezi cizinci nemají.

Tabulka č. 27: Výsledky ordinální regresní analýzy u otázky: „OV.184d Cizinci v ČR – přispívají k řešení stárnutí populace“

	Estimate	Sig.	Std. Error
Podmínky v bydlišti - bezpečnost	,023	,783	,082
Věk	,008	,058	,004
Spokojenost s životem	,216*	,002	,071
Pohlaví			
Muž	,079	,529	,126
Víra v boha			
Věřící	-,336*	,013	,136
Počet dětí			
Má 1 dítě a více	,045	,753	,135
Vzdělání			
(Neúplné) základní	-,065	,775	,227
Střední bez mat. a vyučení	,341	,072	,189
Střední s maturitou	,008	,967	,186
Známí/přátelé mezi cizinci			
Ano, má	-,337*	,012	,135
Ekonomická aktivita respondenta			
Neaktivní	,056	,688	,140
Sig.	,000		
Pseudo R-Square Cox and Snell	,050		
Pseudo R-Square Nagelkerke	,053		
Pseudo R-Square McFadden	,017		
Počet dotazovaných	1079	100 %	
Chybějící pozorování	229	21,2 %	
Platná pozorování	850	78,8 %	

Zdroj: Výpočty autorky z dat „Naše společnost“ březen 2016

Pozn.: Ref. proměnnou pro „muž“ je „žena“, ref. proměnnou pro „věřící“ je „nevěřící“, ref. proměnnou pro „má 1 dítě a více“ je „nemá žádné děti“, ref. proměnnou pro kategorii vzdělání je „VOŠ, Bakalářské a VŠ“, ref. proměnnou v kategorii „Známí/přátelé mezi cizinci“ pro „Ano, má“ je „Ne, nemá“, ref. proměnnou v kategorii „Ekonomická aktivita respondenta“ pro „Neaktivní“ je „Aktivní“. Jako statisticky

významné proměnné jsou zvoleny proměnné, kde je statistická významnost alespoň 5%. Tyto proměnné jsou v tabulce označeny hvězdičkou (*). Hladina významnosti alfa je 0,05.

U otázky, zda cizinci přispívají k řešení stárnutí populace, se jako statisticky významné ukázaly tři faktory. Statisticky významná je spokojenost se životem. Koeficient je zde kladný, což znamená, že čím více je dotazovaný spokojený se životem, tak tím více má tendenci hodnotit cizince jako někoho, kdo pomáhá řešit stárnutí populace. Dále je statisticky významné to, že je dotazovaný věřící. Koeficient je zde záporný, což značí, že ti dotazovaní, kteří věří v boha mají tendenci označovat cizince jako někoho, kdo pomáhá řešit otázku stárnutí populace spíše než ti, kteří v boha nevěří. Poslední faktor, který vyšel statisticky významný, je, zda mají dotazovaní přátelé či známé mezi cizinci. Koeficient je zde záporný, což značí, že ti, kteří mají přátelé nebo známé mezi cizinci, hodnotí cizince jako přínos pro řešení stárnutí populace než ti, kteří známé či přátelé mezi cizinci nemají.

Tabulka č. 28: Výsledky ordinální regresní analýzy u otázky: „OV.184e Cizinci v ČR – znamenají zdravotní riziko“

	Estimate	Sig.	Std. Error
Podmínky v bydlišti - bezpečnost	-,077	,342	,081
Věk	-,011*	,005	,004
Spokojenost s životem	-,210*	,002	,069
Pohlaví			
Muž	,055	,651	,123
Víra v boha			
Věřící	-,116	,379	,132
Počet dětí			
Má 1 dítě a více	-,045	,747	,140
Vzdělání			
(Neúplné) základní	-,407	,066	,222
Střední bez mat. a vyučení	-,266	,153	,186
Střední s maturitou	,039	,833	,185
Známí/přátelé mezi cizinci			
Ano, má	,752*	,000	,132
Ekonomická aktivita respondenta			
Neaktivní	,209	,129	,138
Sig.	,000		
Pseudo R-Square Cox and Snell	,075		
Pseudo R-Square Nagelkerke	,080		
Pseudo R-Square McFadden	,029		
Počet dotazovaných	1079	100 %	
Chybějící pozorování	145	13,4 %	
Platná pozorování	934	86,6 %	

Zdroj: Výpočty autorky z dat „Naše společnost“ březen 2016

Pozn.: Ref. proměnnou pro „muž“ je „žena“, ref. proměnnou pro „věřící“ je „nevěřící“, ref. proměnnou pro „má 1 dítě a více“ je „nemá žádné děti“, ref. proměnnou pro kategorii vzdělání je „VOŠ, Bakalářské a VŠ“, ref. proměnnou v kategorii „Známí/přátelé mezi cizinci“ pro „Ano, má“ je „Ne, nemá“, ref. proměnnou v kategorii „Ekonomická aktivita respondenta“ pro „Neaktivní“ je „Aktivní“. Jako statisticky

významné proměnné jsou zvoleny proměnné, kde je statistická významnost alespoň 5%. Tyto proměnné jsou v tabulce označeny hvězdičkou (*). Hladina významnosti alfa je 0,05.

U otázky, zda cizinci v ČR znamenají zdravotní riziko, vyšly celkem tři faktory jako statisticky významné. U této otázky se jako statisticky významný ukázal věk. Je zde záporný koeficient, což znamená, že mladší mají tendenci tvrdit, že cizinci znamenají zdravotní riziko méně než starší. Statisticky významným faktorem je u této otázky spokojenost se životem. Koeficient je zde záporný, což znamená, že čím méně je člověk spokojen se životem, tak tím více má tendenci označovat cizince jako někoho, kdo je zdravotním rizikem. Nakonec se projevil jako statisticky významný faktor i fakt, zda dotazovaný má či nemá známé či přátele mezi cizinci. Koeficient je zde kladný, což znamená, že ti, kteří mají přátele či známé mezi cizinci, tak mají tendenci hodnotit cizince jako někoho, kdo je zdravotním rizikem méně než ti, kteří přátele či známé mezi cizinci nemají.

Tabulka č. 29: Výsledky ordinální regresní analýzy u otázky: „OV.184f Cizinci v ČR – přispívají k rozvoji hospodářství“

	Estimate	Sig.	Std. Error
Podmínky v bydlišti - bezpečnost	,223*	,007	,083
Věk	,007	,059	,004
Spokojenost s životem	,182*	,010	,070
Pohlaví			
Muž	,180	,148	,125
Víra v boha			
Věřící	-,302*	,025	,134
Počet dětí			
Má 1 dítě a více	,240	,089	,141
Vzdělání			
(Neúplné) základní	,293	,195	,226
Střední bez mat. a vyučení	,213	,256	,187
Střední s maturitou	,122	,509	,186
Známí/přátelé mezi cizinci			
Ano, má	-,576*	,000	,135
Ekonomická aktivita respondenta			
Neaktivní	,089	,524	,140
Sig.	,000		
Pseudo R-Square Cox and Snell	,067		
Pseudo R-Square Nagelkerke	,071		
Pseudo R-Square McFadden	,025		
Počet dotazovaných	1079	100 %	
Chybějící pozorování	200	18,5 %	
Platná pozorování	879	81,5 %	

Zdroj: Výpočty autorky z dat „Naše společnost“ březen 2016

Pozn.: Ref. proměnnou pro „muž“ je „žena“, ref. proměnnou pro „věřící“ je „nevěřící“, ref. proměnnou pro „má 1 dítě a více“ je „nemá žádné děti“, ref. proměnnou pro kategorii vzdělání je „VOŠ, Bakalářské a VŠ“, ref. proměnnou v kategorii „Známí/přátelé mezi cizinci“ pro „Ano, má“ je „Ne, nemá“, ref. proměnnou v kategorii „Ekonomická aktivita respondenta“ pro „Neaktivní“ je „Aktivní“. Jako statisticky

významné proměnné jsou zvoleny proměnné, kde je statistická významnost alespoň 5%. Tyto proměnné jsou v tabulce označeny hvězdičkou (*). Hladina významnosti alfa je 0,05.

U otázky, zda cizinci přispívají k rozvoji hospodářství, se jako statisticky významné ukázaly čtyři faktory. Prvním statisticky významným faktorem je hodnocení bezpečnosti místa bydliště. Koeficient je zde kladný, což znamená, že čím více se dotazovaní cítí v místě svého bydliště bezpečně, tak tím mají větší tendenci o cizincích tvrdit, že přispívají k rozvoji hospodářství. Dále je statisticky významná spokojenost se životem. Koeficient je zde kladný, což znamená, že čím více je dotazovaný spokojený se životem, tak tím více má tendenci hodnotit cizince jako někoho, kdo přispívá k rozvoji hospodářství. Dále je statisticky významné, že je dotazovaný věřící. Koeficient je zde záporný, což značí, že ti dotazovaní, kteří věří v boha, mají tendenci označovat cizince jako někoho, kdo přispívá k rozvoji hospodářství spíše než ti, kteří v boha nevěří. Poslední faktor, který vyšel statisticky významný, je to, zda mají dotazovaní přátelé či známé mezi cizinci. Koeficient je zde záporný, což značí, že ti, kteří mají přátelé nebo známé mezi cizinci, má tendenci tvrdit o cizincích, že přispívají k rozvoji hospodářství více než ti, kteří známé či přátelé mezi cizinci nemají.

Tabulka č. 30: Výsledky ordinální regresní analýzy u otázky: „OV.184g Cizinci v ČR – ohrožují náš způsob života“

	Estimate	Sig.	Std. Error
Podmínky v bydlišti - bezpečnost	-,140	,080	,080
Věk	-,009*	,023	,004
Spokojenost s životem	-,171*	,013	,069
Pohlaví			
Muž	,048	,692	,122
Víra v boha			
Věřící	,106	,421	,131
Počet dětí			
Má 1 dítě a více	,055	,691	,139
Vzdělání			
(Neúplné) základní	-,617*	,006	,222
Střední bez mat. a vyučení	-,462*	,013	,186
Střední s maturitou	-,258	,162	,184
Známí/přátelé mezi cizinci			
Ano, má	,957*	,000	,134
Ekonomická aktivita respondenta			
Neaktivní	,221	,107	,137
Sig.	,000		
Pseudo R-Square Cox and Snell	,100		
Pseudo R-Square Nagelkerke	,106		
Pseudo R-Square McFadden	,036		
Počet dotazovaných	1079	100 %	
Chybějící pozorování	167	15,5 %	
Platná pozorování	912	84,5 %	

Zdroj: Výpočty autorky z dat „Naše společnost“ březen 2016

Pozn.: Ref. proměnnou pro „muž“ je „žena“, ref. proměnnou pro „věřící“ je „nevěřící“, ref. proměnnou pro „má 1 dítě a více“ je „nemá žádné děti“, ref. proměnnou pro kategorii vzdělání je „VOŠ, Bakalářské a VŠ“, ref. proměnnou v kategorii „Známí/přátelé mezi cizinci“ pro „Ano, má“ je „Ne, nemá“, ref. proměnnou v kategorii „Ekonomická aktivita respondenta“ pro „Neaktivní“ je „Aktivní“. Jako statisticky

významné proměnné jsou zvoleny proměnné, kde je statistická významnost alespoň 5%. Tyto proměnné jsou v tabulce označeny hvězdičkou (*). Hladina významnosti alfa je 0,05.

U otázky, zda cizinci v ČR ohrožují náš způsob života, vyšlo celkem pět faktorů jako statisticky významných. U této otázky se jako statisticky významný ukázal věk. Je zde záporný koeficient, což znamená, že mladší mají tendenci tvrdit, že cizinci ohrožují náš způsob života méně než starší. Statisticky významným faktorem je u této otázky spokojenost se životem. Koeficient je zde záporný, což znamená, že čím méně je člověk spokojen se životem, tak tím více má tendenci označovat cizince jako někoho, kdo ohrožuje náš způsob života. Vzdělání se také ukázalo jako statisticky významný faktor. Koeficient je zde záporný, což ukazuje, že ti, kteří mají (neúplné) základní vzdělání, střední školu bez maturity nebo jsou vyučení, tak mají tendenci označovat cizince jako někoho, kdo ohrožuje náš způsob života více než ti, kteří mají vysokou školu, VOŠ nebo bakalářské vzdělání. Nakonec se projevil jako statisticky významný faktor i fakt, zda dotazovaný má či nemá známé či přátelé mezi cizinci. Koeficient je zde kladný, což znamená, že ti, kteří mají přátelé či známé mezi cizinci, mají tendenci hodnotit cizince jako někoho, kdo ohrožuje náš způsob života méně než ti, kteří přátelé či známé mezi cizinci nemají.

Ověření hypotéz

Indikátory lze rozdělit na ty, kde měli respondenti hodnotit cizince a jejich „pozitivní“ přínos – jedná se o otázky, kde respondenti hodnotili, zda jsou cizinci přínos pro naši kulturu, zda přispívají k řešení stárnutí populace a zda přispívají k rozvoji hospodářství. Ostatní indikátory – otázky lze označit jako „negativní“. Respondenti zde hodnotili, zda cizinci představují problém pro ČR či v místě jejich bydliště, zda zvyšují nezaměstnanost, zda jsou příčinou nárůstu kriminality, zda znamenají zdravotní riziko, a zda ohrožují náš způsob života.

Indikátory (jednotlivé otázky) jednoznačně potvrdili platnost hypotézy číslo tři - „Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, zda mají známé či přátelé mezi cizinci. Pokud mají přátelé či známé mezi cizinci, tak vidí cizince pozitivněji.“. Odpověď na otázku, zda dotazovaní mají přátelé či známé mezi cizinci, kteří žijí dlouhodobě v ČR, se ukázala jako statisticky významná u všech devíti indikátorů. Ukázalo se, že ti, kteří mají přátelé či

známé mezi cizinci, hodnotí u „pozitivních“ indikátorů cizince více pozitivně než ti, kteří přátelé a známé mezi cizinci nemají. U „negativních“ indikátorů pak ti, kteří mají přátelé či známé mezi cizinci hodnotili cizince méně negativně než ti, kteří přátelé či známé mezi cizinci nemají. Výsledky lze přehledně vidět v tabulce číslo 31.

Tabulka č. 31: Přehled potvrzených indikátorů u hypotézy číslo tři („Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, zda mají známé či přátelé mezi cizinci. Pokud mají přátelé či známé mezi cizinci, tak vidí cizince pozitivněji.“)

Indikátor	Potvrzeno
Představují jiné národnosti problém – v celé ČR	Ano
Představují jiné národnosti problém – v místě bydliště	Ano
Cizinci obohacují naši kulturu	Ano
Cizinci zvyšují nezaměstnanost	Ano
Cizinci jsou příčinou nárůstu kriminality	Ano
Cizinci přispívají k řešení stárnutí populace	Ano
Cizinci znamenají zdravotní riziko	Ano
Cizinci přispívají k rozvoji hospodářství	Ano
Cizinci ohrožují náš způsob života	Ano

Potvrdila se úvaha, že ti, kteří přátelé či známé mezi cizinci nemají, mohou být náchylnější k tomu, že přejímají názory ze zpráv, novin atd., protože společnost obecně může být ovlivňována médii a měnit na základě toho své postoje (Jiráček, Köpplová, 2009, s. 321) a o cizincích se v těchto médiích nejčastěji hovoří v negativním světle (Klvačová, Bitrich, 2003). Taktéž se potvrdila úvaha Allporta (1954 cit. podle Butkus, Maciulyte-Sniukiene, Matuzeviciute, 2016, s. 287) a Fetzera (2011 cit. podle Butkus, Maciulyte-Sniukiene, Matuzeviciute, 2016, s. 287), kteří mají s migranty či cizinci blízký (a dobrý) vztah mohou pak tyto dobré zkušenosti přenášet i na další skupiny cizinců a migrantů. Samozřejmě by byl jistě vhodný další výzkum, který by prozkoumal bližší zkušenost české populace s cizinci. Někteří například nemusí mít přátelé či známé mezi cizinci, ale mohou je znát stejně dobře, akorát s nimi mají jiný vztah. Poté by byla analýza mnohem přesnější. Vhodné by též byly otázky ohledně toho, kde berou respondenti informace o cizincích, zde by se pak dalo potvrdit, že tyto vlivy z médií opravdu ovlivňují názory a

postoje české populace. Je možné, že pozitivní výsledek je následkem toho, že otázka je návodná – slovo „přátelé“ může samo o sobě budit pozitivní dojem, což může mít za následek zkreslení výsledku. Z mé analýzy vychází, že ti, kteří přátelé či známé mezi cizinci nemají, tak hodnotí cizince více „negativněji“ a méně „pozitivněji“ než ti, kteří přátelé či známé mezi cizinci mají, což potvrzuje hypotézu číslo tři a informace z literatury, ze které tato hypotéza vychází.

Hypotézy číslo jedna („Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, jak respondenti hodnotí bezpečnost svého bydliště. Čím více hodnotí respondenti své bydliště jako bezpečné, tím kladněji cizince vidí.“) a číslo dva („Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, jak jedinci hodnotí spokojenost se svým životem. Čím více hodnotí respondenti svůj život jako spokojený, tím kladněji cizince vidí.“) nebyly potvrzeny všemi indikátory, ale většinou indikátorů ano.

Hypotéza číslo jedna („Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, jak respondenti hodnotí bezpečnost svého bydliště. Čím více hodnotí respondenti své bydliště jako bezpečné, tím kladněji cizince vidí.“) byla potvrzena u šesti indikátorů z devíti. Hodnocení bezpečnosti se ukázalo jako statisticky významné u hodnocení toho, zda jiné národnosti představují problém v České republice a v bydlišti, dále u hodnocení toho, zda jiné národnosti obohacují naši kulturu, zda jsou příčinou nárůstu kriminality, zda cizinci zvyšují nezaměstnanost a zda přispívají k rozvoji hospodářství. Hodnocení bezpečnosti místa svého bydliště se jako statisticky nevýznamné ukázalo u toho, zda cizinci přispívají k řešení stárnutí populace, zda znamenají zdravotní riziko a u hodnocení toho, zda cizinci ohrožují náš způsob života. V tabulce číslo 32 lze přehledně vidět, jaké indikátory byly u této hypotézy potvrzeny.

Tabulka č. 32: Přehled potvrzených indikátorů u hypotézy číslo jedna („Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, jak respondenti hodnotí bezpečnost svého bydliště. Čím více hodnotí respondenti své bydliště jako bezpečné, tím kladněji cizince vidí.“)

Indikátor	Potvrzeno
Představují jiné národnosti problém – v celé ČR	Ano
Představují jiné národnosti problém – v místě bydliště	Ano
Cizinci obohacují naši kulturu	Ano
Cizinci zvyšují nezaměstnanost	Ano
Cizinci jsou příčinou nárůstu kriminality	Ano
Cizinci přispívají k řešení stárnutí populace	Ne
Cizinci znamenají zdravotní riziko	Ne
Cizinci přispívají k rozvoji hospodářství	Ano
Cizinci ohrožují náš způsob života	Ne

Výsledky potvrdily literaturu a předešlé výzkumy, na kterých byla postavena hypotéza. Dle Prudkého (2004, cit. podle Havlík, 2007) ti lidé, kteří bydlí v problémovějších regionech, mívají vyšší míru intolerance vůči cizincům. Rustenbachová (2010, s. 7) uvádí, že v oblastech, které respondenti označují jako nebezpečné, je větší tendence k násilím a kriminalitě v souvislosti s cizinci a migranty, kteří mohou do společnosti přinášet míru nejistoty. Toto potvrzují i výsledky šesti analýz, kde se bezpečnost místa bydliště ukázala jako statisticky významná. U „negativních“ indikátorů platí to, že čím více hodnotí respondenti své místo bydliště jako nebezpečné, tak tím více považují cizince za nebezpečí (či jiný negativní přínos, který je uveden u té dané otázky). U „pozitivních“ indikátorů pak platí to, že čím více hodnotí respondenti své místo bydliště jako nebezpečné, tak tím méně považují cizince za přínos něčeho „pozitivního“.

Zaujalo mě, že se bezpečnost místa bydliště neukázala jako statisticky významná u otázky, kde respondenti hodnotí, zda cizinci ohrožují jejich způsob života. Zde bych bezpečnost jako statisticky významnou čekala. Toto může vycházet z toho, že si respondenti pod „svým způsobem života“ mohou představit i jiné faktory než pouze tento indikátor spojovat s tím, kde žijí. Může to pro ně být například ztráta zaměstnání. Dalo by se říci, že bezpečnost v místě bydliště se hlavně potvrdila u indikátorů, kde si lze

jednoduše představit dopad i na malé oblasti. Výjimkou je hodnocení toho, zda cizinci ohrožují náš způsob života, nicméně proč tomu tak, dle mého, je, jsem vysvětlila výše.

Hypotéza číslo dva („Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, jak jedinci hodnotí spokojenost se svým životem. Čím více hodnotí respondenti svůj život jako spokojený, tím kladněji cizince vidí.“) byla potvrzena osmi indikátory z devíti. Osmi indikátory, kde se spokojenost se životem ukázala jako statisticky významná, je hodnocení toho, zda jiné národnosti představují problém v České republice, zda cizinci obohacují naši kulturu, zda znamenají zdravotní riziko, zda jsou příčinou nárůstu kriminality, zda přispívají k řešení stárnutí populace, zda přispívají k rozvoji hospodářství, zda zvyšují nezaměstnanost a zda ohrožují náš způsob života. Indikátorem, kde se spokojenost se životem nepotvrdila, je hodnocení toho, zda jiné národnosti představují problém v místě bydliště respondenta. V tabulce číslo 33 lze přehledně vidět, jaké indikátory byly u této hypotézy potvrzeny.

Tabulka č. 33: Přehled potvrzených indikátorů u hypotézy číslo dva („Postoje České populace k cizincům souvisí s tím, jak jedinci hodnotí spokojenost se svým životem. Čím více hodnotí respondenti svůj život jako spokojený, tím kladněji cizince vidí.“)

Indikátor	Potvrzeno
Představují jiné národnosti problém – v celé ČR	Ano
Představují jiné národnosti problém – v místě bydliště	Ne
Cizinci obohacují naši kulturu	Ano
Cizinci zvyšují nezaměstnanost	Ano
Cizinci jsou příčinou nárůstu kriminality	Ano
Cizinci přispívají k řešení stárnutí populace	Ano
Cizinci znamenají zdravotní riziko	Ano
Cizinci přispívají k rozvoji hospodářství	Ano
Cizinci ohrožují náš způsob života	Ano

V analýze se ukázalo, že čím více respondenti označují svůj život jako spokojený, tak tím méně hodnotí cizince jako základ něčeho „negativního“ a tím více hodnotí cizince jako někoho, kdo může mít „pozitivní“ přínos. Buriánek (2001, s. 86) tvrdí, že ti, kteří jsou méně spokojeni se svým životem, prokazují vyšší míru xenofobie. Tyto analýzy tak potvrdily literaturu, na které je postavená hypotéza číslo dvě.

K diskuzi je určitě to, jak hodnotí respondenti spokojenost svého života. Jak píše Veenhoven (1996, s. 6), tak spokojenost se životem je subjektivní hodnocení vlastního života. Je to velmi individuální, a co by jeden mohl považovat za velmi spokojený život, tak druhý může hodnotit mnohem méně pozitivně. Také je třeba zmínit, že nelze přesně říci, z čeho spokojenost pramení. Je možné, že to, že respondenti negativně hodnotí cizince, je jedním z faktorů, proč jsou pak s životem nespokojení. Případně to může být tak, že jsou nespokojení, a proto vidí život negativněji a snáze lidi škatulkují. Z analýzy a z použitých dat bohužel nejde zjistit směr vztahu.

Hypotéza číslo čtyři („Postoje české populace k cizincům souvisí s tím, jaké mají respondenti vzdělání. Čím vyšší vzdělání respondentů, tím více vidí respondenti cizince pozitivněji.“) byla potvrzena pěti indikátory (otázkami) a u čtyřech indikátorů se vliv vzdělání na postoje české populace neprokázal. Hypotézu tedy můžeme potvrdit, ale ne jednoznačně. Pět indikátorů, kde se výše vzdělání ukázalo jako statisticky významné, je hodnocení toho, zda jiné národnosti představují problém v ČR, zda cizinci obohacují naši kulturu, zda cizinci zvyšují nezaměstnanost, zda jsou cizinci příčinou nárůstu kriminality a zda cizinci ohrožují náš způsob života. Čtyřmi indikátory, u kterých se výše vzdělání jako statisticky významná neukázala, jsou zda jiné národnosti představují problém v místě bydliště, zda cizinci přispívají k řešení stárnutí populace, zda cizinci znamenají zdravotní riziko a zda cizinci přispívají k rozvoji hospodářství. V tabulce číslo 34 lze přehledně vidět, které indikátory potvrdily hypotézu číslo čtyři.

Tabulka č. 34: Přehled potvrzených indikátorů u hypotézy číslo čtyři („Postoje České populace k cizincům souvisí s tím, jaké mají respondenti vzdělání. Čím vyšší vzdělání respondentů, tím více vidí respondenti cizince pozitivněji.“)

Indikátor	Potvrzeno
Představují jiné národnosti problém – v celé ČR	Ano
Představují jiné národnosti problém – v místě bydliště	Ne
Cizinci obohacují naši kulturu	Ano
Cizinci zvyšují nezaměstnanost	Ano
Cizinci jsou příčinou nárůstu kriminality	Ano
Cizinci přispívají k řešení stárnutí populace	Ne
Cizinci znamenají zdravotní riziko	Ne
Cizinci přispívají k rozvoji hospodářství	Ne
Cizinci ohrožují náš způsob života	Ano

Gang, Rivera-Batiz a Yun (2002 cit. podle Rustenbachová, 2010, s. 5) tvrdí, že dle některých výzkumů se vliv výše vzdělání na postoje obyvatel k cizincům zmenšuje. To lze pozorovat i u této analýzy, kdy je počet indikátorů, u kterých vliv výše vzdělání nebyl potvrzen, skoro stejný jako počet indikátorů, u kterých vliv výše vzdělání potvrzen byl.

Mimo jiné se potvrdily indikátory, že cizinci zvyšují nezaměstnanost a že cizinci ohrožují náš způsob života. Ti, kteří mají nižší vzdělání, se spíše přiklánějí k tomu, že cizinci zvyšují nezaměstnanost a že ohrožují náš způsob života než ti s vyšším vzděláním. Zde se potvrzuje tvrzení Rustenbachové (2010, s. 5), že respondenti s vyšším vzděláním vidí kvůli své vzdělanosti cizince méně jako někoho, kdo je pro ně hrozbou v oblasti zaměstnání, což potvrzuje i mou teorii, kterou jsem zmiňovala výše, a to, že respondenti mohli jako „ohrožení našeho způsobu života“ spíše brát konkurenci v zaměstnání a ztrátu pozice než například bezpečnost v místě bydliště.

Potvrdil se indikátor, kde se respondenti vyjadřují ohledně toho, zda cizinci obohacují naši kulturu. Zde respondenti s vyšším vzděláním vidí cizince spíše jako obohacení naší kultury než ti, kteří mají nižší vzdělání. Toto potvrzuje tvrzení Rustenbachové (2010, s. 5), která ve své práci zmiňuje, že ti s vyšším vzděláním mohou mít více příležitostí

cestovat a poznávat tak nové kultury a mít tak na toto téma pozitivnější náhled či případně získávat tyto znalosti při studiu.

Zajímavé jsou rozdíly mezi analýzou toho, zda jsou jiné národnosti problém v místě bydliště a v České republice. U hodnocení problémovosti v České republice se jako statisticky významné prokázaly čtyři faktory (bezpečnost v místě bydliště, spokojenost se životem, mají přátelé/známé mezi cizinci žijícími dlouhodobě v ČR, mají (neúplně) základní vzdělání), a u hodnocení problémovosti v místě bydliště se jako statisticky významné prokázaly dva faktory (bezpečnost v místě bydliště, mají přátelé/známé mezi cizinci žijícími dlouhodobě v ČR). To dle mého souvisí s tím, co jsem již nastínila u těchto dvou otázek v kapitole u popisu dat. Pokud respondenti hodnotí místo svého bydliště, tak se pravděpodobně budou více spoléhat na vlastní poznatky a zkušenosti, zatímco pokud hodnotí Českou republiku, tak může docházet ke zkreslením.

Velmi zajímavé je, že faktor, zda je respondent věřící, se prokázal jako statisticky významný u všech indikátorů, které zjišťují, zda by cizinci mohli být přínosem něčeho „pozitivního“. Jedná se o indikátory, zda cizinci obohacují naši kulturu, zda pomáhají řešit otázku stárnutí populace a zda jsou přínosem k rozvoji hospodářství. U žádného „negativního“ indikátoru se faktor ohledně toho, zda respondent věří či nevěří v boha, neprojevil. U „pozitivních“ indikátorů se ukázalo, že ti, kteří jsou věřící, mají větší tendenci hodnotit cizince jako přínos k výše uvedeným tématům než ti, kteří věřící nejsou. Může to souviset s tím, že věřící mohou být vychováváni trochu odlišně, a proto pro ně nemusí být takový problém vidět cizince více tolerantně a nezaujatě než ti, kteří žádnou víru v jakéhokoliv boha nemají. Je pak zajímavé to, že u otázek, které předpokládají „negativní přínos“ cizinců, se víra v boha jako statisticky významná nepotvrdila.

Závěr

Cílem této práce bylo ověřit, zda vybrané faktory, které ovlivňují pohled populace na cizince, ovlivňují pohled a postoje české populace na cizince v České republice.

V teoretické části byla nejprve rozebrána migrace jako taková, dále byla rozebrána migrace konkrétně v České republice a vývoj migrace v České republice. Nastíněn byl

taktěž vliv médií na pohledy populace na cizince v České republice. Rozebrán byl i kontext postojů jako takových a pojmů, které s tématem postojů souvisí – například rasismus či předsudky. V souvislosti se zkoumáním vlivu spokojenosti na pohled české populace na cizince byla v teoretické části uvedena kapitola ohledně spokojenosti se životem a informace o zkoumání spokojenosti se životem. Na závěr teoretické části pak byla uvedena literatura, které se vlivem různých faktorů na pohledy a postoje osob na cizince zabývá. Taktěž jsou zde představeny již proběhlé výzkumy na toto téma. Vzhledem k tomu, že výzkumy nejsou aktuálního data a tato tematika se neustále mění, pak je má analýza vhodná ke zjištění aktuální situace a aktuálních vlivů faktorů na postoje a pohledy české populace na cizince. Hypotézy tak byly vystaveny na literatuře a na výsledcích z předešlých (a starších) výzkumů.

Z výzkumů a literatury jsem vybrala čtyři faktory, které byly nejčastěji prezentovány jako něco, co ovlivňuje postoje a pohledy osob na cizince. Jednalo se konkrétně o respondentovu spokojenost se životem, o vliv bezpečnosti místa bydliště respondenta, o výši vzdělání respondenta a o to, zda má respondent známé či přátele mezi cizinci. Hypotézy jsem testovala na základě analýzy dat, která byla sebrána v rámci pravidelného dotazníkového šetření Centra pro výzkum veřejného mínění, které se nazývá „Naše společnost“ a provádí ho Sociologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i. Data, která jsem použila v této práci, byla sebrána v březnu roku 2016. Z těchto dat jsem vybrala devět otázek, kde respondenti vyjadřovali svůj názor ohledně cizinců. Tyto otázky se staly závislou proměnnou v ordinální regresní analýze, kterou jsem pro každou otázku provedla. Tyto otázky slouží jako indikátory ke zjištění náhledu respondentů na cizince. Faktory, které mohou názory ovlivňovat, se v analýze staly nezávislou proměnnou a taktěž jsem do analýzy zařadila několik kontrolních proměnných.

Předmětem empirického výzkumu je prokázání toho, nakolik čtyři zvolené faktory ovlivňují postoje a pohledy české populace na cizince v České republice. Je předpokládán „pozitivní“ nebo „negativní“ vztah, který vychází z již zmíněné literatury a předešlých výzkumů. Faktor, který byl jednoznačně potvrzen všemi devíti indikátory, byl ten, zda mají dotazovaní známé či přátele mezi cizinci. Zde se vztah potvrdil v tom smyslu, že ti, kteří mají přátele či známé mezi kamarády, mají tendenci mít na cizince pozitivnější náhled než ti, kteří přátele či známé mezi cizinci nemají. Potvrdily se i faktory

ohledně bezpečnosti v místě bydliště dotazovaného a to, jak dotazovaný hodnotí spokojenost se svým životem. Tyto dva faktory se nepotvrdily jednoznačně u všech indikátorů. Hodnocení bezpečnosti místa bydliště se potvrdila u šesti indikátorů a spokojenost se životem dotazovaného se potvrdila u osmi indikátorů. Lze ale stále říci, že hypotézy byly potvrzeny.

Ukázalo se, že ti, kteří hodnotí místo svého bydliště jako bezpečnější, tak mívají větší tendenci hodnotit cizince pozitivněji než ti, kteří hodnotí své bydliště jako více nebezpečné. U spokojenosti se životem se ukázalo, že ti, kteří jsou se životem spokojenější, mají tendenci hodnotit cizince více pozitivně než ti, kteří svůj život hodnotí jako méně spokojený.

Co se týče výše vzdělání, tak tento faktor byl potvrzen pěti indikátory z devíti. Stále je to znatelný počet indikátorů, ale není to již tak jednoznačné. Stále se ale dá, dle mého, tvrdit, že respondenti, kteří mají vyšší vzdělání, mívají větší tendenci hodnotit cizince pozitivněji než ti, kteří mají vzdělání nižší. Gang, Rivera-Batiz a Yun (2002 cit. podle Rustenbachová, 2010, s. 5) tvrdí, že dle některých výzkumů se vliv výše vzdělání na postoje obyvatel k cizincům zmenšuje, což dle mého lze zde pozorovat. Vliv zde pravděpodobně získávají i další faktory.

Na faktorech lze pozorovat postupný vývoj, v závislosti na době zkoumání a na aktuální situaci v zemi, kde je výzkum prováděn.

Zdroje

- Allport, G. W. 2004. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor.
- Burjanek, A. 2001. *Xenofobie po česku – jak si stojíme mezi Evropany*. Sociální studia 6: 73–89.
- Butkus, M., Maciulyte-Sniukiene, A., Matuzeviciute, K. *Socio-demographic factors influencing attitude towards refugees: An analysis of data from european social survey* [online]. 2016. [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Mindaugas_Butkus/publication/312626192_SOCIO-DEMOGRAPHIC_FACTORS_INFLUENCING_ATTITUDE_TOWARDS_REFUGEES_AN_ANALYSIS_OF_DATA_FROM_EUROPEAN_SOCIAL_SURVEY/links/58870f24aca272b7b44cf0a9/SOCIO-DEMOGRAPHIC-FACTORS-INFLUENCING-ATTITUDE-TOWARDS-REFUGEES-AN-ANALYSIS-OF-DATA-FROM-EUROPEAN-SOCIAL-SURVEY.pdf.
- Disman, M. 2009. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Nakladatelství Karolinum.
- Fetzer, J. S. 2000. *Public Attitudes Toward Immigration in the United States, France, and Germany*. New York: Cambridge University Press.
- Geist, B. 1992. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, a. s.
- Giddens, A. 2013. *Sociologie*. Praha: Argo.
- Havlík, R. Postoje k cizincům a menšinám ve světle sociologického výzkumu. *Paideia: Philosophical E-Journal of Charles University* [online]. 2007, 4 (1-2) [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: http://paideia.pedf.cuni.cz/index.php?search=havl%EDk&sid=2&search_btn=%20Vyhledat%20&lng=cs&lsn=10&jiid=12&jcid=97.
- Hendl, J. 2004. *Přehled statistických metod zpracování dat*. Praha: Portál.
- Chaloupková, J., Šalamounová, P. Postoje k imigrantům a dopadům migrace v evropských zemích. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* [online]. 2006, 42 (1), s. 57-80 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/39-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-1-2006/694>.
- Jiráček, J., Köpplová B. 2009. *Masová média*. Praha: Portál.
- Klvačová, P., Bitrich, T. 2003. *Jak se (ne)píše o cizincích*. Výzkumná zpráva. Praha: Multikulturní centrum Praha.

Leontiyeva, Y., Vávra, M. 2009. *Postoje k imigrantům*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, v.v.i.

Linhart, J., Petrussek, M., Vodáková, A., Maříková, Hana. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.

Nakonečný, M. 2011. *Psychologie*. Praha: Stanislav Juhaňák – Triton.

Rabušič, L. 2000. *Koho Češi nechtějí? O symbolické sociální exkluzi v české společnosti*. Sociální studia 5: 65-67.

Rustenbach, E. 2010. Sources of Negative Attitudes Towards Immigrants: A Multi – level Analysis. *International Migration Review*. 2010, 19 (1).

Sak, P., Saková, K. 2004. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda Servis.

Saris, W.E., Scherpenzeel, A.C., Veenhoven, R. 1996. *A comparative study of satisfaction with life in Europe*. Eötvös University Press.

Shin, D. C., Johnson, D. M. 1978. *Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life*. Social Indicators Research, 5, 475-492.

Slezáčková, A. 2012. *Průvodce pozitivní psychologií: nové přístupy, aktuální poznatky, praktické aplikace*. Praha: Grada.

Zákon č. 326/1999 Sb., zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (autorský zákon).

Internetové zdroje

Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. Praha: CVVM, 2017 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/>.

Český sociálněvědní datový archiv [online]. Praha: ČSDA, 2014 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <http://archiv.soc.cas.cz/>.

Český statistický úřad [online]. Praha: ČSÚ, 2017 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/domov>.

Metodika – nelegální migrace. *Český statistický úřad*. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-nelegalni-migrace>.

SC&C – Marketing and Social Research [online]. 2016. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <http://scac.cz/>.

Zdroj dat

Český sociálněvědní datový archiv, systém NESSTAR, výzkum CVVM – Naše společnost březen 2016 [online]. Praha: ČSDA, 2017 [staženo 2017-03-01]. Dostupné z: <http://nesstar.soc.cas.cz/webview/>.